

Σχολή Επιστημών Υγείας και Πρόνοιας

Τμήμα Βιοϊατρικών Επιστημών

Σχολή Διοικητικών, Οικονομικών και Κοινωνικών Επιστημών

Τμήμα Αγωγής και Φροντίδας στην Πρώιμη Παιδική Ηλικία

Παιδαγωγικό τμήμα

Διδρυματικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών

Παιδαγωγική μέσω Καινοτόμων Τεχνολογιών και Βιοϊατρικών

Προσεγγίσεων

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Αγιασώτικη διάλεκτος και Δημοτικό σχολείο:

Στάσεις γονέων και εκπαιδευτικών

POST GRADUATE THESIS

Agiasotiki dialect and elementary school:

Attitudes of parents and teachers

ΟΝΟΜΑ ΦΟΙΤΗΤΗ(ΤΩΝ)/NAME OF STUDENTS

Ραφαηλία Πράτσου

Rafailia Pratsou

ΟΝΟΜΑ ΕΙΣΗΓΗΤΗ/NAME OF THE SUPERVISOR

ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΚΟΠΟΥΛΟΥ ΙΩΑΝΝΑ-ΣΤΑΜΑΤΙΝΑ

PANAGIOTAKOPOULOU IOANNA -STAMATINA

ΑΙΓΑΛΕΩ/AIGALEO 2020

Faculty of Health and Caring Professions
Department of Biomedical Sciences
Faculty of Administrative, Financial and Social Sciences
Department of Early Childhood Education and Care

Department of Pedagogy

Inter-Institutional Post Graduate Program

Pedagogy through innovative Technologies and Biomedical approaches

POST GRADUATE THESIS
Agiasotiki dialect and elementary school.
Attitudes of parents and teachers

NAME OF STUDENT

Rafailia Pratsou

Registration Number

19108

rafailiapratsou@yahoo.com

FIRST SUPERVISOR

PANAGIOTAKOPOULOU IOANNA -STAMATINA

SECOND SUPERVISOR

BELESSI VASSILIKI

AIGALEO 2020

Δήλωση περί λογοκλοπής

Με πλήρη επίγνωση των συνεπειών του νόμου περί πνευματικών δικαιωμάτων, δηλώνω ενυπογράφως ότι είμαι αποκλειστικός συγγραφέας της παρούσας διπλωματικής εργασίας, για την ολοκλήρωση της οποίας κάθε βοήθεια είναι πλήρως αναγνωρισμένη και αναφέρεται λεπτομερώς στην εργασία αυτή. Έχω αναφέρει πλήρως και με σαφείς αναφορές, όλες τις πηγές χρήσης δεδομένων, απόψεων, θέσεων και προτάσεων, ιδεών και λεκτικών αναφορών, είτε κατά κυριολεξία είτε βάσει επιστημονικής παράφρασης. Αναλαμβάνω την προσωπική και ατομική ευθύνη ότι σε περίπτωση αποτυχίας στην υλοποίηση των ανωτέρω δηλωθέντων στοιχείων, είμαι υπόλογος έναντι λογοκλοπής, γεγονός που σημαίνει αποτυχία στην διπλωματική μου εργασία και κατά συνέπεια αποτυχία απόκτησης Τίτλου Σπουδών, πέραν των λοιπών συνεπειών του νόμου περί πνευματικών δικαιωμάτων. Δηλώνω, συνεπώς, ότι αυτή η διπλωματική εργασία προετοιμάστηκε και ολοκληρώθηκε από εμένα προσωπικά και αποκλειστικά και ότι, αναλαμβάνω πλήρως όλες τις συνέπειες του νόμου στην περίπτωση κατά την οποία αποδειχθεί, διαχρονικά, ότι η εργασία αυτή ή τμήμα της δεν μου ανήκει διότι είναι προϊόν λογοκλοπής άλλης πνευματικής ιδιοκτησίας.

Ραφαηλία Πράτσου

**«Μου εδόθηκε, αγαπητοί φίλοι,
να γράφω σε μια γλώσσα που
μιλιέται μόνον από μερικά
εκατομμύρια ανθρώπων. Παρόλα
αυτά, μια γλώσσα που μιλιέται επί
δυόμισι χιλιάδες χρόνια χωρίς
διακοπή και μ' ελάχιστες διαφορές.
«**

(από την ομιλία του στην απονομή του
Νόμπελ)

Οδυσσέας Ελύτης.

Ευχαριστίες

Η συμμετοχή μου στο Δι-ιδρυματικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών Παιδαγωγική μέσω Καινοτόμων Τεχνολογιών και Βιοϊατρικών Προσεγγίσεων μου έδωσε την δυνατότητα και τις γνώσεις για να προβώ στην εκπόνηση της διπλωματικής αυτής εργασίας.

Θα ήθελα να ευχαριστήσω την οικογένειά μου και τους φίλους μου ,οπώς επίσης τις καθηγητριές μου Α επιβλέπουσα Παναγιωτακοπούλου Ιωάννα και την Β επιβλέπουσα Μπέλεση Βασιλική.

Επιπλέον τον Π. Κουτσκουδή τον Πρόεδρο κ. Κορομηλά του Αναγνωστήριο Αγιάσου για την βοήθειά τους.

Στον αγαπητό μου παππού, πηγή έμπνευσης και αγάπης.
«Η ανταμοιβή του εκπαιδευτικού είναι η αγάπη των μαθητών του»

Περίληψη

Εισαγωγή: Η εργασία που παρουσιάζεται παρακάτω λαμβάνει χώρα στην Λέσβο και συγκεκριμένα στην Αγιάσο και αποτελεί την μοναδική έρευνα που ασχολείται με την αγιασώτικη διάλεκτο και την επίδραση της στην σχολική διαδικασία .

Σκοπός: Στο παρόν έργο μελετιούνται οι γλωσσικές στάσεις των γονέων και των εκπαιδευτικών για την χρήση και την αξιοποίηση του αγιασώτικου ιδιώματος αλλά και η σχέση της επίδοσης με την διαλέκτου στα πλαίσια του σχολείου.

Μέθοδος: Στην έρευνα συμμετείχαν 80 άτομα της ευρύτερης περιοχής της Αγιάσου που διέθεταν, είτε την ιδιότητα του γονέα, είτε του εκπαιδευτικού. Για τη διεξαγωγή της έρευνας κατασκευάστηκε, προσαρμόστηκε στο google forms και στη συνέχεια χορηγήθηκε ένα ερωτηματολόγιο αυτό-αναφοράς 18 ερωτήσεων, το οποίο αξιολογούσε τις στάσεις των συμμετεχόντων απέναντι στο αγιασώτικο ιδίωμα και τη χρήση αυτού στο σχολικό πλαίσιο. Τα αποτελέσματα αναλύθηκαν με χρήση του στατιστικού πακέτου SPSS.

Αποτελέσματα: Τα αποτελέσματα έδειξαν εκτενή χρήση του αγιασώτικου ιδιώματος τόσο από τους γονείς όσο και από τους μαθητές σε διάφορες εκφάνσεις της καθημερινότητάς τους (π.χ., κοινωνική ζωή, σπίτι, σχολείο). Αναφορικά με τις στάσεις των συμμετεχόντων απέναντι στο αγιασώτικο ιδίωμα, σε γενικές γραμμές είναι θετικές απέναντι. Όσον αφορά στην επίδραση του ιδιώματος στη σχολική επίδοση οι απαντήσεις των συμμετεχόντων συγκεντρώθηκαν στην επιλογή «μερικές φορές». Ένα ακόμη εύρημα είναι ότι οι γονείς ενθαρρύνουν τα παιδιά σημαντικά περισσότερο συγκριτικά με τους εκπαιδευτικούς στη χρήση του ιδιώματος. Τέλος, οι φυσικοί ομιλητές του ιδιώματος εκφράζουν θετικότερη στάση σχετικά με τη χρήση του ιδιώματος από τους μαθητές και τους εκπαιδευτικούς στη σχολική τάξη.

Συζήτηση: Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας τόσο οι γονείς όσο και οι εκπαιδευτικοί αντιμετωπίζουν στην πλειοψηφία θετικά την αγιασώτικη διάλεκτο και την χρήση αυτής στην εκπαίδευση, αναγνωρίζοντας την αξία και τα οφέλη που θα μπορούσε να αποφέρει η ενσωμάτωσή της σε εκπαιδευτικά περιβάλλοντα.

Abstract

Introduction: The work presented below takes place in Lesvos and specifically in Agiasos and is the only research that deals with the unique dialect and its effect on the school process.

Purpose: In this project, the linguistic attitudes of parents and teachers for the use and utilization of the sanctifying idiom are studied, as well as the relationship between performance and dialect within the school.

Method: The research involved 80 people from the wider area of Agiasos who had either the status of a parent or a teacher. To conduct the research, an 18-item self-report questionnaire was directed, adapted to google forms, which assessed the participants' attitudes towards the sanctifying idiom and its use in the school context. The results were analyzed using the SPSS.

Results: The results showed extensive use of the sanctifying idiom by both parents and students in various aspects of their daily lives (eg, social life, home and school). Regarding the attitudes of the participants towards the sanctifying idiom, in general they are positive. Regarding the effect of the idiom on school performance, the answers of the participants were gathered in the option «sometimes». Another finding is that parents encourage children significantly more than teachers in using the idiom. Finally, natural speakers of the idiom express a more positive attitude towards the use of the idiom by students and teachers in the classroom.

Discussion: According to the results of the present research, both parents and teachers have a positive attitude towards the sanctifying dialect and its use in education, recognizing the value and benefits that its integration could bring to educational environments.

Περιεχόμενα

.....	i
Δήλωση περί λογοκλοπής.....	v
Ευχαριστίες	vii
Περίληψη	ix
Abstract.....	x
Introduction:	Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.
Συνοτομογραφίες.....	xiii
Κεφάλαιο 1. Εισαγωγή.....	3
1. Το φαινόμενο της γλώσσας.....	3
1. 1 Οι διάλεκτοι.....	4
1. 1. 2 Διάλεκτος και ιδίωμα	5
1. 2 Γεωγραφικά και ιστορικά χαρακτηριστικά των βόρειων διαλέκτων / ιδιωμάτων	6
1. 3 Η κατάταξη των νεοελληνικών διαλεκτών	7
1. 4. Γλωσσικές στάσεις.....	10
1. 4. 1. Γλωσσικές προκαταλήψεις και στερεότυπα	11
1. 4. 2. Η γένεση των γλωσσικών στερεοτύπων	12
2 ^ο Κεφάλαιο	14
2. Αγιάσος	14
2. 1. Το αγιασώτικο ιδίωμα	14
3 ^ο Κεφαλαίο	18
3. Η σχέση διαλέκτου και εκπαίδευσης	18
3. 1. Ανασκόπηση Ερευνών στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση	21
3. 1. 2. Έρευνες που πραγματοποιήθηκαν στη Δευτεροβάθμια εκπαίδευση	23
3. 1. 3. Έρευνες στο Λεσβιακό τοπίο	25
4 ^ο Κεφάλαιο.....	28
4. Μέθοδος.....	28
4. 1. Συμμετέχοντες.....	28
4. 2. Εργαλεία.....	29
4. 3. Διαδικασία	30
5 ^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ.....	31

5. Αποτελέσματα.....	33
5. 1. Περιγραφική στατιστική.....	33
<u>5. 2 Κατανομή Συχνοτήτων</u>	<u>33</u>
5. 3. Συσχετίσεις	37
5.3.1. Διαφορές στις στάσεις αναφορικά με το φύλο.....	40
5.3.2. Διαφορές στις στάσεις αναφορικά με την ιδιότητα.....	40
5.3.3. Διαφορές στις στασεις αναφορικά με το εάν αποτελούν φυσικούς ομιλητές του αγιασώτικου ιδιώματος.....	40
Βιβλιογραφικές Αναφορές	46
Παράρτημα.....	51

Συντομογραφίες

Αγγλική ορολογία

Ελληνική ορολογία

Πρόλογος

Η παρούσα διπλωματική εργασία παρουσιάζει τη σχέση του Αγιασωτικού ιδιώματος με την Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση. Συντελείται προσπάθεια διερεύνησης των στάσεων των γονέων αλλά και των εκπαιδευτικών γύρω από το ζήτημα της γλωσσικής επίδοσης και ικανότητας. Ο σκοπός της έρευνας είναι η διεξαγωγή συμπερασμάτων για την επίδραση του γλωσσικού ιδιώματος, τις αξίες που υιοθετεί ο μαθητής και η γλωσσική ποικιλία που μπορεί να χρησιμοποιεί. Ένας από τους κλασικούς ορισμούς των γλωσσικών στάσεων είναι του Crystal: «Οι γλωσσικές στάσεις είναι τα συναισθήματα που οι άνθρωποι έχουν για τη γλώσσα τους ή για τις γλώσσες των άλλων» (Ανδρουλάκης, 2008, σ. 30). Τέλος, αναδύεται και το θέμα της διγλωσσίας, δηλαδή πότε γίνεται χρήση του γλωσσικού ιδιώματος και πότε όχι.

Μελέτες έχουν αναδείξει το θετικό ρόλο των γλωσσικών ποικιλιών στην ανάπτυξη του γραμματισμού γενικότερα, και του κριτικού γραμματισμού ειδικότερα, δεδομένου ότι οι γλωσσικές ποικιλίες συμβάλλουν ουσιαστικά στην ανάπτυξη και καλλιέργεια της μεταγλωσσικής ενημερότητας (Τζακώστα, 2014, σ. 406).

Η εργασία αυτή έλαβε χώρα στο ορεινό χωριό, της Λέσβου την Αγιάσο την γενέτειρα του αγιασώτικου ιδιώματος. Για την συλλογή των δεδομένων χορηγήθηκαν ερωτηματολόγια ηλεκτρονικής μορφής αλλά και έντυπα στους γονείς και στους εκπαιδευτικούς του Δημοτικού σχολείου της Αγιάσου. Η εργασία πραγματοποιήθηκε την εποχή της Πανδημίας του Covid-19, επομένως λόγω των περιστάσεων τα ερωτηματολόγια στάλθηκαν μέσω email και προσωπικών μηνυμάτων στα άτομα του δείγματος, σε εκείνα που χορηγήθηκαν έντυπα, προς διευκόλυνση των ερωτηθέντων, λήφθηκαν υπόψιν τα απαραίτητα μέτρα ασφάλειας. Η επιδημία τροποποίησε τις ζωές των ανθρώπων και την καθημερινότητα τους με αποτέλεσμα να ληφθούν αποφάσεις με βάση τα νέα δεδομένα.

Η εργασία είναι χωρισμένη σε δύο μέρη. Το πρώτο μέρος παρουσιάζει το θεωρητικό κομμάτι της έρευνας με τη βιβλιογραφική επισκόπηση στην οποία έχει γίνει εκτενής έρευνα με στόχο την κάλυψη του θέματος όσο πληρέστερα γίνεται. Στη συνέχεια χωρίζεται σε κεφάλαια στα οποία παρουσιάζονται, οι κύριοι όροι της εργασίας, η μεθοδολογία, η συλλογή και επεξεργασία των δεδομένων.

Το δεύτερο μέρος αποτελεί το ερευνητικό κομμάτι της εργασίας στο οποίο παρουσιάζονται τα ευρήματα της έρευνας, με την ανάλυση και την ερμηνεία τους καθώς

και προτάσεις για μελλοντικές έρευνες. Επιπλέον παρατίθεται το ερωτηματολόγιο που χρησιμοποιήθηκε στο τέλος της παρούσας εργασίας.

Κεφάλαιο 1. Εισαγωγή

Στο κεφάλαιο αυτό γίνεται η αποσαφήνιση των βασικών όρων της παρούσας εργασίας, ξεκινώντας με το φαινόμενο της γλώσσας και τον διαχωρισμό της σε ποικιλίες.

1. Το φαινόμενο της γλώσσας

Η γλώσσα αποτελεί ένα συμβολικό σύστημα σημείων με το οποίο οι ομιλητές σκέπτονται και επικοινωνούν μεταξύ τους οργανώνοντας την νοητική δραστηριότητα (Grignor, 2011 όπως αναφέρει ο Γιαβρίμης, 2015). Σύμφωνα με τον Piaget, (Lawton, 2001 όπως αναφέρει ο Γιαβρίμης, 2015) η ομιλία αποτελεί μια πρωτόγονη αυτιστική σκέψη όπου στη συνέχεια πραγματώνεται σε εγωκεντρική ομιλία και μετά από έξι - επτά χρόνια κοινωνικοποιείται. Από την άλλη, ο Vygotsky (Lawton, 2001 όπως αναφέρει ο Γιαβρίμης, 2015) θεωρεί ότι η ομιλία των μικρών παιδιών είναι εκ των προτέρων κοινωνικοποιημένη και στη συνέχεια γίνεται εσωτερικός λόγος. Επιπλέον, ως κώδικας επικοινωνίας χρησιμοποιείται από διαφορετικά άτομα /ομιλητές που επικοινωνούν και αλληλοεπιδρούν μεταξύ τους. Βασικό χαρακτηριστικό της είναι η διαφοροποίηση των στοιχείων και των δομών της. Ακόμη ένα χαρακτηριστικό της γλώσσας είναι το γεγονός ότι είναι κοινωνικά προσανατολισμένη. Με άλλα λόγια, ο τρόπος που επιλέγει ο ομιλητής να χρησιμοποιήσει τη γλώσσα εξαρτάται από την εκάστοτε περίπτωση.

Έτσι, το ύφος, η χροιά και το λεξιλόγιο διαφοροποιούνται ανάλογα τον πομπό της εκάστοτε συζήτησης. Επιπλέον, το σύστημα της γλώσσας παρουσιάζει ακόμη μια διαφοροποίηση σε σχέση με τα άλλα συστήματα επικοινωνίας. Οι ομιλητές μπορούν ενώ χρησιμοποιούν τη γλώσσα να αναφέρονται σε εκείνη, αυτό αποτελεί μια ανακλαστικότητα όπου συμβάλλει στην δημιουργία πεποιθήσεων και γλωσσικών θεωριών (Μοσχονα, 2005, όπως αναφέρει ο Γούτσος, 2012). Όπως αναφέρθηκε προηγουμένως δεν υπάρχει μια γλώσσα, αλλά πολλές και σύμφωνα με υπολογισμούς μιλούνται σήμερα 6. 000 - 7. 000 γλώσσες, οι οποίες ταξινομούνται σε δώδεκα βασικές γλωσσικές οικογένειες και αρκετές υποομάδες. Ένα από τα παράδοξα της γλώσσας είναι ότι στο ζωικό βασίλειο σύμφωνα με τον Tomasello (όπως αναφέρει Γούτσος, 2012) τα μέλη του μπορούν να επικοινωνήσουν μεταξύ τους, όπου και αν βρεθούν, ενώ το είδος του homo sapiens επικοινωνεί καλύτερα με τα άτομα στα οποία μοιράζεται την ίδια γλωσσική κοινότητα.

Ο ορισμός όμως των γλωσσικών κοινοτήτων δεν είναι εύκολος. Υπάρχουν εθνικές γλώσσες, οι οποίες τοποθετούνται σε συγκεκριμένο χρόνο και τόπο, αλλά και γλώσσες

που παρόλο που έχουν ένα σταθερό πυρήνα ομιλητών σε συγκεκριμένο χώρο, έχουν και κοινότητες ομιλητών σε απομακρυσμένα μέρη του κόσμου (μετανάστες, ομογενείς). Η ελληνική γλώσσα υπάγεται στις τελευταίες. Η κάθε κοινότητα ομιλητών εμπεριέχει τη δική της ταυτότητα, με αποτέλεσμα να υπάρχουν διαφοροποιήσεις στην ίδια γλωσσική κοινότητα και κατ' επέκταση να παρουσιάζονται διαφορετικές ποικιλίες της ίδιας γλώσσας

Συγκεκριμένα, οι διάλεκτοι σχετίζονται με παραλλαγές της γλώσσας όπου μιλούνται από ομιλητές μιας συγκεκριμένης περιοχής. Η σύγχρονη γλωσσολογία έχει εντάξει στις μελέτες των γλωσσικών ποικιλιών τις διαλέκτους, καθώς έτσι γίνεται αντιληπτή η ανομοιογένεια της γλώσσας σε αντίθεση με παλιές απόψεις που την τοποθετούσαν ως ομοιογενές σύστημα σημείων. Οι γλωσσικές αυτές ποικιλίες που χρησιμοποιούν οι ομάδες ομιλητών φέρουν αλλαγές στις κοινωνικές ομάδες. Αναλυτικότερα, ονομάζονται γεωγραφικές, όταν αναφέρονται στη γεωγραφική ταυτότητα του ομιλητή και κοινωνιόλεκτοι όταν σχετίζονται με τα κοινωνικά χαρακτηριστικά των ατόμων. Από την άλλη, οι λειτουργικές ποικιλίες, τα επίπεδα ύφους και τα κειμενικά είδη αποτελούν γλωσσικά χαρακτηριστικά, τα οποία μεταβάλλονται ανάλογα με τις κοινωνικές περιστάσεις. Αξίζει να σημειωθεί ότι η διαφορά της γλώσσας με τη διάλεκτο έγκειται στο ότι η πρώτη έχει παγιωμένο σύστημα, είναι πρωτότυπη και χρησιμοποιείται στην εκπαίδευση, ενώ η διάλεκτος δεν διαθέτει γραπτό λόγο, δεν εντάσσεται στην εκπαίδευση και η χρήση της δεν συνίσταται για δημόσιες και επίσημες λειτουργίες (Μαρία Κακριδή - Φερράρι, 2007).

1. 1 Οι διάλεκτοι

Η ελληνική γλώσσα αποτελεί ένα από τα τελευταία μέλη της ινδοευρωπαϊκής γλωσσικής οικογένειας. Η οποία όμως δεν δημιούργησε θυγατρικές γλώσσες όπως η Λατινική. Ο μοναδικός απόγονος της αρχαίας ελληνικής γλώσσας είναι η νέα ελληνική γλώσσα (Peter Trudgill 2003). Ωστόσο από την αρχαιότητα ακόμη, ήταν χωρισμένη σε διαλέκτους. Η Προϊστορική κοινή αποτέλεσε την πρώτη απόπειρα της ελληνικής γλώσσας με ενιαία μορφή. Βέβαια, στη συνέχεια θα διασπαστεί σε διαλέκτους (Ιωνική -Αχαική -Δωρική), οι οποίες κάνουν την εμφάνισή τους και στα λογοτεχνικά κείμενα της εποχής, ο λόγος των οποίων ήταν κατ' αποκλειστικότητα διαλεκτικός. Έπειτα, στους Αλεξανδρινούς χρόνους θα ενοποιηθεί και πάλι. Τον 6ο αιώνα ξεκινάει μια νέα διαλεκτική διαφοροποίηση μέχρι το

τέλος της Βυζαντινής αυτοκρατορίας. Στα μετέπειτα χρόνια που ακολουθούν διαμορφώνεται η κοινή Νεοελληνική γλώσσα που χρησιμοποιείται μέχρι και σήμερα (Μπαμπινιώτης 2002).

Οι αρχαίες διάλεκτοι διαιρούνταν σε τέσσερις κατηγορίες την Ιωνική που περιλαμβάνει την αττική διάλεκτο, τη Δυτική ελληνική με τη δωρική διάλεκτο, την Αιολική και την Αρκαδοκυπριακή. Κάτι το οποίο πρέπει να διευκρινιστεί είναι ότι οι νεοελληνικοί διάλεκτοι δεν κατάγονται από τις αρχαίες ελληνικές διαλέκτους, καθώς δεν ταυτίζονται τα γεωγραφικά τους όρια.

Η δημιουργία των διαλέκτων είναι μια διαδικασία περίπλοκη, καθώς εξαρτάται από πολλούς εξωγλωσσικούς και ενδογλωσσικούς παράγοντες. Η γλώσσα, όπως και οι ανθρώπινοι πολιτισμοί διαφέρουν από περιοχή σε περιοχή, ανάλογα τα έθιμα και τις παραδόσεις που επικρατούν στο συγκεκριμένο γεωγραφικό μέρος. Όπως επίσης υπάρχουν διακριτές διαφορές και σε κοινωνικό και ατομικό επίπεδο. Επομένως η γλώσσα ως “ζωτανός οργανισμός” παρουσιάζει και εκείνη διαφοροποιήσεις, γλωσσικές ποικιλίες, ανάλογα τις γεωγραφικές ιδιαιτερότητες και τα χαρακτηριστικά των ομιλητών της. Ως συνακόλουθο η διάσπαση των γλωσσών σε διαλέκτους ενισχύεται από εξωγλωσσικούς παράγοντες που έχουν να κάνουν με την απομόνωση δύσβατων περιοχών, τον πολιτικό κερματισμό του γλωσσικού χώρου, ο οποίος ευνοείται από την δυσκολία επικοινωνίας μεταξύ ομογλώσσων.

Οι διάλεκτοι αποτελούν πλήρη γλωσσικά συστήματα. Ίσως το γεγονός ότι χρησιμοποιούνται μόνο στον προφορικό λόγο να ενισχύει την εντύπωση ότι είναι ανεπαρκείς. Η αντίληψη αυτή όμως, καταρρίπτεται από την επιστήμη της γλωσσολογίας, η οποία αντιμετωπίζει τόσο τη γλώσσα, όσο και τις διαλέκτους ως πλήρη λειτουργικά συστήματα. Επομένως, δεν πρέπει να μετριάζεται η αξία τους. Παρότι οι διάλεκτοι τις περισσότερες φορές δεν έχουν γραπτή παράδοση και διαδίδουν τα πολιτισμικά στοιχεία μέσω του προφορικού λόγου, υπάρχουν και εξαιρέσεις όπου διάλεκτοι εκτός από γραπτό λόγο ανέπτυξαν και λογοτεχνική γραπτή παράδοση. Η Κρητική διάλεκτος είναι μια αυτές, όπου μέχρι και το 1669 είχε μια σημαντική γραπτή λογοτεχνική παρουσία (Παντελίδη, χ. χ).

1. 1. 2 Διάλεκτος και ιδίωμα

“Ιδίωμα και διάλεκτο ονομάζουμε συνήθως το ίδιο πράγμα, υποδιαιρέσεις της ίδιας γλώσσας. Συχνά ονομάζουν διάλεκτο ένα ιδίωμα με μεγάλη έκταση ή που διαφέρει σημαντικά

από την κοινή γλώσσα. Κάποτε πάλι ονομάζουν μειωτικά το ιδίωμα που έμεινε λογοτεχνικά ακαλλιέργητο και ξέπεσε έτσι στη συνείδηση των ομόγλωσσων”. (Τριανταφυλλίδης, 1938, σ. 62 -68).

“Με τὸν ὄρο ιδίωμα χαρακτηρίζονται τοπικές παραλλαγές τῆς Νέας Ἑλληνικῆς, οἱ ὁποῖες διαφέρουν μὲν ἀπὸ τὴν Κοινή, οἱ διαφορές τους ὅμως ἐλάχιστα δυσχεραίνουν τὴν κατανόηση. Σὲ αὐτὴ τὴν κατηγορία ἐντάσσονται παραλλαγές ὅπως τὰ Ἑπτανησιακά, τὰ Εὐβοϊκά, τὰ Κυκλαδίτικα κ. ἄ. Μὲ τὸν ἴδιο ὄρο (ιδίωμα) δηλώνονται ἐπίσης τοπικές διαφοροποιήσεις ἐντὸς μίας διαλέκτου, π. χ. κυπριακὴ διάλεκτος – ιδίωμα τῆς Πάφου, κρητικὴ διάλεκτος – ιδίωμα τῶν Σφακίων.” (Παντελίδη χ. χ) Τα νέα ελληνικά ιδιώματα δεν μοιάζουν με τις διαλέκτους των αρχαίων χρόνων. Καθώς είναι δημιουργήματα των Μεσαιωνικών χρόνων, δέχτηκαν επιδράσεις τα χρόνια της τουρκοκρατίας. Η έλλειψη επικοινωνίας και η απουσία της μόρφωσης, περιόρισαν τους ανθρώπους και το λόγο τους στα γεωγραφικά σύνορα της περιοχής τους. Ανάλογα με τον κατακτητή κάθε περιοχής, βλέπουμε και την ανάλογη επίδραση στη γλώσσα. Τα Επτάνησα τα οποία ήταν υπό των Βενετών παρουσιάζουν μεγαλύτερη ιταλική επίδραση στο λόγο και λιγότερη τουρκική. Σε αντίθεση με την υπόλοιπη Ελλάδα και ειδικά τις περιοχές της Μ. Ασίας που δεχθήκαν μεγαλύτερη μακροχρόνια επίδραση από την Τουρκική επιβολή. Τα ιδιώματα διαιρούνται σε βόρεια και νότια λόγω των φωνηεντικών διαφορών τους (Τριανταφυλλίδης, 1938). Στα βόρεια ιδιώματα παρατηρείται αποβολή των άτονων [l] και [u], όπως χέρι <χερ. Επίσης, στένωση των άτονων [e] ε και αι (Οκαι ω)π. χ. φεγγάρι <φιγγάρ (Συμεωνίδης, 1977, σ. 64 όπως αναφ. Κατσώχης, χ. χ). Συμφώνα με τον Χατζιδάκι (1892, 342). η διαφορά μεταξύ βορείων και νοτίων είναι ότι τα νότια δεν παρουσιάζουν στένωση και αποβολή των φωνηέντων. (Μυτούλα, χ. χ)

1. 2 Γεωγραφικά και ιστορικά χαρακτηριστικά των βόρειων διαλέκτων / ιδιωμάτων.

Οι βόρειοι διαλεκτοί (βόρεια νεοελληνικά ιδιώματα) αποτελούν παραλλαγές της νεοελληνικής γλώσσας και τοποθετούνται στη βόρεια ακτή του κορινθιακού κόλπου ως τα βόρεια σύνορά της ελληνικής επικράτειας, αλλά και σε νησιωτικές περιοχές της Άνδρου και της Τήνου (έκτος ένα μικρό τμήμα της Μακεδονίας και του νομού Θεσπρωτίας). Καλύπτουν μεγάλο μέρος της βόρειας Ελλάδας και των νησιωτικών περιοχών από την Ήπειρό μέχρι

την Μ. Ασία και από τη Στερεά Ελλάδα έως την Μακεδονία. Έως την Μικρασιατική καταστροφή η γλωσσική αυτή ποικιλία χρησιμοποιούνταν και σε περιοχές της σημερινής Τουρκίας, στα ΒΔ παραλία της Μ. Ασίας και σε περιοχές της Προποντίδας και στο δυτικό μισό της Ανατολικής Θράκης.

Ο βόρειος φωνηεντισμός περιέχει τα φαινόμενα που συναντήσαμε παραπάνω, την αποβολή των άτονων [i] και [u] και την στένωση των άτονων [e] [o] [i] [u]. Τα βόρεια ιδιώματα που εμφανίζουν την πτώση των άτονων σε τελική θέση όσο και εσωτερικά της λέξης και αποβολή (σίγαση) χαρακτηρίζονται ως «αυστηρού τύπου βόρεια ιδιώματα». Τα ημιβορεία ιδιώματα από την άλλη πλευρά εμφανίζουν μόνο την σίγαση των άτονων. Επιπλέον, ο Συμεωνίδης (1977) κάνει λόγο και για ένα τρίτο φαινόμενο την τροπή του αποβλημένου [u] στο φθόγγο [i.]

Όσον αφορά το τονισμό σε περιοχές της Αιτωλίας, της Θράκης και του Λαγκαδά ο κανόνας της τρισυλλαβίας παραβιάζεται και οι λέξεις τονίζονται στην τέταρτη συλλαβή *έφαγαμι* (φάγαμε) σε άλλες περιοχές εμφανίζεται και δεύτερος τονισμός στην ίδια λέξη π. χ *έφαγαμι* ενώ σε άλλες περιοχές της Μακεδονίας συμβαδίζουν με τον κανόνα (Ιωάννης, 2008).

1. 3 Η κατάταξη των νεοελληνικών διαλεκτών

Οι νεοελληνικοί διάλεκτοι εδώ και δεκαετίες βρίσκονται σε μια κατάσταση υποχώρησης. Οι παράγοντες που συνέβαλαν σε αυτό το γεγονός είναι:

- Η διευκόλυνση των μετακινήσεων σε περιοχές που ήταν απομονωμένες με αποτέλεσμα την κινητικότητα των πληθυσμών.
- Η αναγκαστική ή όχι μετανάστευση στο εξωτερικό αλλά και εγχωρία.
- Το φαινόμενο της αστικοποίησης που τροποποίησε τις παραδοσιακές δομές και συνθήκες ζωής, δημιουργώντας μετασχηματισμό στην ελληνική κοινωνία από αγροτική σε (ημι)αστική και εργατοϋπαλληλική.
- Η εκπαίδευση η οποία προωθούσε παλαιότερα την καθαρεύουσα ως στόχο της διδασκαλίας, η ίδια τακτική πραγματοποιείται και σήμερα με την κοινή νεοελληνική γλώσσα.
- Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης που μεταδίδουν την κοινή ελληνική σε κάθε σπίτι.

- Η αρνητική στάση προς τις διαλέκτους, στιγματίζονται και θεωρούνται φτωχές, χωρίς γόητρο και κύρος.

Βεβαία, πέρα από αυτούς τους γενικούς παράγοντες υπάρχουν και άλλοι που διαδραματίζουν καθοριστικό ρολό στη διατήρηση των διαλέκτων. Σε αυτό το σημείο θα παρουσιάσουμε την κατάταξη των νεοελληνικών διαλέκτων, όπως παρατίθενται ανά κατηγορία στον ακόλουθο πίνακα (Εικόνα 1).

Πρώτη παράμετρος: Τα γεωγραφικά πλαίσια στα οποία γίνεται χρήση της διαλεκτού.

Εντός ή εκτός της ελληνικής επικράτειας:

- Εντός Ελλάδας: Δωδεκανησιακή, χιώτικη, ικαριώτικη, κυκλαδική, μανιάτικη, μεγαροκουμιάτικη, πελοποννησιακή, επτανησιακή, βόρεια ιδιώματα και τσακωνική.
- Μεταφερμένες διαλεκτοί εντός Ελλάδας: Ποντιακή, Φαρσάλων, καππαδοκική, Σίλλης, Λιβισιού, περιοχής Σμύρνης και θρακοβιθυνιακή.
- Διάλεκτοι εκτός Ελλάδας: Κατωιταλική, κριμαιοαζοφική.
- Η ιδιαίτερη περίπτωση της Κύπρου.
- Η κρητική διάλεκτος ομιλείτε και εκτός της Κρήτης, στην πόλη Χαμεντιγίε της Συρίας (Τσοκαλίδου, 1999) και σε περιοχές της Τουρκίας που μεταφέρθηκαν μουσουλμάνοι κρητικοί με τις ανταλλαγές των πληθυσμών.

Δεύτερη παράμετρος: Η περίοδος ενσωμάτωσης των ομιλητών της διαλεκτού στον ελληνικό χώρο.

- Διάλεκτοι που υπήρχαν στην ελληνική επικράτεια με την ίδρυσή του ελληνικού κράτους (1830): Κυκλαδική, μανιάτικη, μεγαλοκουμιάτικη, πελοποννησιακή, στερεοελλαδίτικα βόρεια ιδιώματα, τσακωνικά.
- Διάλεκτοι που ενσωματώθηκαν σταδιακά στην ελληνική επικράτεια μέχρι το τέλος του Α΄ Παγκόσμιου πολέμου: Επτανησιακή, χιώτικη, ικαριώτικη, κρητική, θεσσαλικά, ηπειρωτικά, μακεδονικά, θρακικά και νησιώτικα, βορειά ιδιώματα.
- Διάλεκτοι που οι ομιλητές τους ενσωματώθηκαν στην ελληνική επικράτεια από το 1919 έως το Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο: Ποντιακή, Φαράσων, καππαδοκική, Σίλλης, Λιβισιού, περιοχής Σμύρνης, θρακοβιθυνιακή.

- Διάλεκτοι που οι ομιλητές τους ενσωματώθηκαν στην ελληνική επικράτεια από τον Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο και μετά: Δωδεκανησιακή, θρακοβιθυνιακή, ποντιακή, κριμαιοζοφική

Τρίτη παράμετρος: Το πλήθος των ομιλητών.

- Διάλεκτοι με υψηλό ποσοστό ομιλητών: Κριμαιοζοφική, ποντιακή, καππαδοκική, κυπριακή, δωδεκανησιακή, περιοχής Σμύρνης, κυκλαδική, κρητική, πελοποννησιακή, επτανησιακή, βόρεια ιδιώματα, θρακοβιθυνιακή.
- Διάλεκτοι με χαμηλό ποσοστό ομιλητών: Φαράσων, Σίλλης, Λιβισίου, χιώτικη και Ικαρίας, μανιάτικη, μεγαροκουμιάτικη, κατωιταλική και τσακόνικα.

Τέταρτη παράμετρος: Απόκλιση της διαλέκτου από την κοινή.

- Διάλεκτοι που εμφανίζουν μεγάλη απόκλιση με την κοινή: Κριμαιοζοφική, ποντιακή, Φαράσων, καππαδοκική, Σίλλης, κατωιταλική, τσακόνικη.
- Διάλεκτοι που εμφανίζουν μέτρια απόκλιση: Λιβισιού, κυπριακή, δωδεκανησιακή, χιώτικη, ικαριώτικη, κυκλαδική, κρητική, μανιάτικη, μεγαλοροκουμιάτικη, βόρεια ιδιώματα, θρακοβιθυνιακή (μέρος).
- Διάλεκτοι με μικρή απόκλιση από την κοινή: Πελοποννησιακή, επτανησιακή, θρακοβιθυνιακή (μέρος), περιοχή Σμύρνης (Παπαναστασιού, 2015).

Διάλεκτος/ ιδιώματα	Εντός/εκτός Ελλάδας	Περίοδος ενσωμάτωσης	Πληθυσμός	Απόκλιση από την κοινή
Κριμαιοαζοφική	Εκτός (και λίγοι μεταφερμένοι)	4γ	Μεγάλος	Μεγάλη
Ποντιακή	Μεταφερμένοι (και λίγοι εκτός)	3, 4γ	Μεγάλος	Μεγάλη
Φαράσων	Μεταφερμένοι	3	Μικρός	Μεγάλη
Καππαδοκική	Μεταφερμένοι	3	Μεγάλος	Μεγάλη
Σίλλης	Μεταφερμένοι	3	Μικρός	Μεγάλη
Λιβισιού	Μεταφερμένοι	3	Μικρός	Μέτρια
Κυπριακή	Κύπρος	–	Μεγάλος	Μέτρια
Δωδεκανησιακά	Εντός	4α	Μεγάλος	Μέτρια
Χιώτικα και Ικαρίας	Εντός	2β	Μικρός	Μέτρια
Περιοχής Σμύρνης	Μεταφερμένοι	3	Μεγάλος	Μικρή
Κυκλαδικά	Εντός	1	Μεγάλος	Μέτρια
Κρητική	Εντός (και λίγοι εκτός)	2β	Μεγάλος	Μέτρια
Μανιάτικα	Εντός	1	Μικρός	Μέτρια
Μεγαροκουμιώ- τικά	Εντός	1	Μικρός	Μέτρια
Πελοποννησιακά	Εντός	1	Μεγάλος	Μικρή
Επτανησιακά	Εντός	2α	Μεγάλος	Μικρή
Κατωιταλική	Εκτός	–	Μικρός	Μεγάλη
Βόρεια ιδιώματα	Εντός (ιδιώματα του «βόρειου χώρου» εκτός)	1, 2β, 3	Μεγάλος	Μέτρια
Θρακοβιθυνιακά	Μεταφερμένοι (και λίγοι εκτός)	3, 4β	Μεγάλος	Μέτρια, μικρή
Τσακωνική	Εντός (και λίγοι μεταφερμένοι)	1 (3)	Μικρός	Μεγάλη

Εικόνα 1. Γιώργος Παπαναστασίου (επιμ.) *Η Σημερινή κατάσταση των Νεοελληνικών διαλέκτων*. 2015. σελ 26

1. 4. Γλωσσικές στάσεις

Το πεδίο μελέτης της κοινωνιογλωσσολογίας ασχολείται με τις γλωσσικές στάσεις. Ο Baker (1992) διακρίνει τις γλωσσικές στάσεις στα εξής είδη: Στάσεις σχετικά με τις διαλέκτους και το ύφος ομιλίας, την εκμάθηση ξένων γλωσσών, συγκεκριμένη μειονοτική γλώσσα, γλωσσικές ομάδες, κοινότητες και μειονότητες, μαθήματα γλωσσών, χρήση συγκεκριμένης γλώσσας και τέλος, την εκμάθηση μιας γλώσσας από τους γονείς. Ο Crystal (1992) δίνει τον εξής ορισμό για τις στάσεις: «οι γλωσσικές στάσεις είναι τα συναισθήματα

που οι άνθρωποι έχουν για τη γλώσσα τους ή για τις γλώσσες των άλλων» (Ανδρουλάκης, 2008, σ.30).. Μια άλλη πτυχή των στάσεων είναι ότι «Στην πραγματικότητα, όλες αυτές οι στάσεις, οι επιμέρους αξιολογήσεις, οι απόψεις και τα συναισθήματα των ομιλητών αντιστοιχούν σε στάσεις όχι απέναντι στην ίδια τη γλώσσα και τα στοιχεία της, εφόσον - για την επιστήμη- τα γλωσσικά στοιχεία δεν φέρουν αξία από μόνα τους, απέναντι στους ομιλητές των διαφόρων ποικιλιών και τις εθνικές ή κοινωνικές ομάδες όπου ανήκουν αυτοί αλλά οι ομιλητές» (Κακριδή-Φερράρι, 2007). Οι στάσεις είναι άξιες μελέτης, καθώς μεταδίδονται από γενιά σε γενιά ως μέσω κοινωνικοποίησης των ατόμων και παρότι δεν έχουν επιστημονική βάση μένουν ακλόνητες στον χρόνο. Ένας λόγος που τις κάνει ανθεκτικές είναι ότι αποτελούν μέρος της ταυτότητας των ομιλητών, εκφράζονται μέσα από αυτές κοινωνικές συγκρούσεις και ανισότητες και όπως είδαμε στον ορισμό παραπάνω οι γλωσσικές στάσεις αντικατοπτρίζουν στάσεις απέναντι στους ομιλητές της εκάστοτε γλώσσας. Εκτός των αντιλήψεων και των συναισθημάτων που προκαλούν οι γλωσσικές στάσεις, έχουν την ιδιότητα να επηρεάζουν τα άτομα και να φέρουν συγκεκριμένα αποτελέσματα. Ενδεικτικά, οι γλωσσικές στάσεις είναι υπεύθυνες, όχι μόνο για τη διατήρηση ή εξάλειψη γλωσσικών ποικιλιών, αλλά και για πολιτικές αποφάσεις που αφορούν στην εκμάθηση των γλωσσών στις εκπαιδευτικές μονάδες και σχετίζονται με παράγοντες που αφορούν τη γλωσσική αλλαγή, την επικοινωνία και την αλληλεπίδραση των ατόμων της ίδιας γλώσσας ή διαφορετικής γλώσσας (Τσάκωνα, 2012).

1. 4. 1. Γλωσσικές προκαταλήψεις και στερεότυπα

Οι ομιλητές μιας γλώσσας στρέφουν την προσοχή τους στις υφολογικές και ασύμβατες διαφορές των γλωσσικών ποικιλιών, δημιουργώντας γλωσσικές ιδεολογίες από τις οποίες απορρέουν μεταπραγματολογικά στερεότυπα. Τα στερεότυπα αυτά αποτελούν εσωτερικά μοντέλα αξιολόγησης των γλωσσικών ποικιλιών (Αρχάκης, Φερνιάτη , & Τσάμη , 2015). Με την έννοια στερεότυπο γίνεται γνωστό το συναίσθημα αποδοχής ή απόρριψης ενός ατόμου ή ομάδας, γεγονός που αντλείται από την πραγματική εμπειρία που παράγει συγκυριακή αντίδραση. Επιπλέον, περιλαμβάνει γενικεύσεις που παράγονται πρόχειρα και χωρίς απόδειξη. Η προκατάληψη από την άλλη πλευρά, είναι μια στάση, η οποία έχει προκύψει από εις βάθος εξέταση των πραγμάτων (Π., Μαντζαβίνου , Παπαγιάννης , Παυλή -Κορρέ , & Χαλκία, 2011).

Σε αυτό το σημείο της εργασίας πρέπει να γίνει μια διευκρίνιση. Τα στερεότυπα υπάγονται στην κατηγορία των πεποιθήσεων, ενώ οι προκαταλήψεις είναι στάσεις, αλλά ορισμένες φορές οι όροι αυτοί συναντώνται ως ταυτόσημοι. “Ο όρος στερεότυπο αναφέρεται σε πεποιθήσεις, για τάξεις ατόμων, ομάδων ή αντικειμένων, οι οποίες είναι «προκατασκευασμένες», δεν προκύπτουν, δηλαδή από μια σύγχρονη εκτίμηση του κάθε φαινομένου, αλλά από μηχανικές συνήθειες κρίσεως και προσδοκίας” (UNESCO, 1972 όπως αναφέρεται στο Κωστούλα -Μαρκάκη, 2001, σ. 116). «Τα στερεότυπα και οι προκαταλήψεις είναι κοινωνικές αναπαραστάσεις που αναπαράγονται ουσιαστικά στην κοινωνία μέσω λόγου» (Δραγωνα, 1997^α, όπως αναφέρεται στο Κωστούλα -Μαρκάκη, 2001 σ. 119). Με βάση τους παραπάνω ορισμούς παρατηρείται ότι η ίδια η γλώσσα δημιουργεί στερεότυπα και προκαταλήψεις. Το άτομο αξιολογείται βάση των κοινωνικών χαρακτηριστικών που προσδίδονται στην γλώσσα του. Επιπλέον, ο τρόπος εκφοράς του λόγου λειτουργεί ως κοινωνικό μήνυμα, το οποίο δίνει πληροφορίες για τα ατομικά χαρακτηριστικά του ατόμου (Κωστούλα -Μαρκάκη, 2001).

1. 4. 2. Η γένεση των γλωσσικών στερεοτύπων

Τα γλωσσικά στερεότυπα δημιουργούνται συνήθως ασυνείδητα όταν συναναστρεφόμαστε με πρόσωπα που δεν έχουμε επαρκείς πληροφορίες για αυτά και αυτό μας οδηγεί σε μία κατάσταση *γνωστικής αβεβαιότητας*. Στην οποία η μονή πηγή πληροφορίας είναι ο λόγος του. Η γλώσσα δίνει μια ταυτότητα στο άτομο και αποκαλύπτει σε πια κοινωνική ομάδα ανήκουν. Αυτό συνεπάγεται ότι θα αξιολογηθούν με τον ίδιο τρόπο που αξιολογείται και η κοινωνική τους ομάδα. Είναι γεγονός ότι ομιλητές που θεωρούν κατώτερη την γλώσσα τους τείνουν να εμφανίζουν *γλωσσική ανασφάλεια* και να χρησιμοποιούν άλλους γλωσσικούς τύπους που τους προσδίδουν περισσότερο κύρος. Η εγκατάλειψη των γλωσσικών τύπων μιας ομάδας από ένα παιδί και η υιοθέτηση γλωσσικών τύπων άλλης κοινωνικής γλωσσικής ομάδας συνεπάγεται και την υιοθέτηση των αξιών της τελευταίας. Αυτό μπορεί να φέρει προβλήματα στο παιδί, καθώς μπορεί να το απομακρύνει από τους φίλους και την οικογένεια του αλλά και να μην μπορέσει να ενταχθεί πλήρως στην νέα ομάδα που θεωρείται υψηλότερου κύρους (Αρχακής & Κονδύλη , 2002).

Αν ακούς αρκετά συχνά από πλούσιους και ισχυρούς ανθρώπους, πιο αναπτυγμένους τεχνολογικά από σένα, ότι η γλώσσα σου είναι κατώτερη και ξεπερασμένη, μπορεί

τελικά να τους πιστέψεις και να αρχίσεις να σκέφτεσαι και εσύ με τον ίδιο τρόπο. Αν επίσης, βλέπεις ότι οι άνθρωποι που μιλούν τη δική σου γλώσσα αντιμετωπίζονται αρνητικά και γίνονται θύματα διακρίσεων, θα αποτελέσει και αυτό έναν ισχυρό ανασταλτικό παράγοντα για τη χρήση της (Trudgill, 1974).

2^ο Κεφάλαιο

2. Αγιάσος

Η Αγιάσος είναι μια κωμόπολη που βρίσκεται στο Νομό Λέσβου της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου και αποτελεί το μόνο του δημοτικό διαμέρισμα. Με την δημογραφική καταγραφή του 2001 προκύπτει ότι έχει 2.498 κατοίκους. (Δήμος Λέσβου). Απέχει 27 χλμ. από τη Μυτιλήνη και είναι χτισμένη αμφιθεατρικά στο Όρος Όλυμπος, σε υψόμετρο 450 μ. Είναι κατάμεστη από φύση. Η ιστορία της είναι συνδεδεμένη με την εικόνα της Παναγία της βρεφοκρατούσας «Αγία Σιών», η οποία συνετέλεσε την αφορμή για την δημιουργία του χωριού και την παγκόσμια φήμη του, αλλά και από εκείνη πήρε και όνομά του. Η Αγιάσος είναι ένα αυτόνομο χωριό το οποίο εμπεριέχει πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευσή (Πάπυρος Larousse Britannica;, 2006). Χαρακτηριστικό γνώρισμα των αγιασώτων είναι το τοπικό τους ιδίωμα και η αστείρευτη τάση τους προς έξυπνο αστεϊσμό τα λεγόμενα “πίθκα”. Ο ιδιαίτερος τρόπος ομιλία τους αλλά και χροιά τους διαφέρουν από τα τοπικά ιδιώματα του νησιού με αποτέλεσμα να τους μην καταλαβαίνουν οι άλλοι κάτοικοι της Λέσβου. Ένα έξυπνο παράδειγμα είναι το ανέκδοτο που ακολουθεί:

«Τρεις Αγιασώτες φίλοι, γιου Κοπ'ς (Προκόπης),γιου Τιν'ς(Ευστράτιος) τσι γιου Γιωρς (Γιώργος) πήγαν εθελοντές στον πόλεμο της Κορέας. Σαν έφτασαν εκεί την πρώτη μέρα και εγκαταστάθηκαν σε κάποιο στρατόπεδο, γιου Γιώρς,έχασε τους άλλους δύο φίλους του και τους αναζητούσε. Μόλις είδε ξαφνικά του τον Κοπ',του φώναξε από μακριά “Ε Κόπ πουν ‘Τινς” και γιου Κοπ'ς απάντησε “Τινς πίν στάγ’”. (Προκόπη που είναι ο Ευστράτιος; και ο Προκόπης απάντησε, πίνει τσάι). Μόλις άκουσαν οι υπόλοιποι Έλληνες εθελοντές τον ακατανόητο για αυτούς διάλογο, άρχισαν να κουνούν με θαυμασμό τα κεφάλια τους λέγοντας “Βρε τους αθεόφοβους τους Αγιασώτες ! Δεν προλάβαν να πατήσουν το πόδι τους στην Κορέα και έμαθαν κιόλας φαρσί τα Κορεάτικα» (Παπάνης, Δ,Παπάνης. Ι 2004 σ11-12)

2. 1. Το αγιασώτικο ιδίωμα

Η αιολική διάλεκτος ήταν εξαπλωμένη σε όλη την περιφέρεια του νησιού της Λέσβου με μακροχρόνια δυναμική. Η επίδραση του ξένου γλωσσικού στοιχείου ήταν όμως ραγδαία, αν και δεν επηρέασε την ορεινή Αγιάσο που διατηρούσε ακμαία την αττική διάλεκτο με το λεξιλόγιο της καθώς και την χρήση των αρχαίων ονομάτων. Επιπλέον, το αγιασώτικο γλωσσικό ιδίωμα αποτέλεσε (αποτελεί) μέσο ποιητικής έκφρασης, σάτιρας και θεάτρου. Επιπρόσθετα, έχει δυναμική παρουσία και στα δημοτικά τραγούδια. (Κουρβανιού, 1981).

Η Αγιάσος παρουσιάζει πλούσια πολιτιστική παράδοση, που διακονίζεται μέσω του Αναγνωστηρίου Αγιάσου. Μέσω του οποίου έχουν ανέβει πολλές μουσικοχορευτικές παραστάσεις και θεατρικά στο τοπικό ιδίωμα, τα οποία υπάρχουν και σε βιβλία. Επιπλέον η μουσική κομπανία της Αγιάσου και τα Σαντούρια ξυπνούν τις μνήμες των άλλοτε καιρών. Σημαντικό μέρος της παράδοσης αποτελεί, η μακραίωνη σάτιρα της Αγιάσου, όπου πλήθος κόσμου έρχεται την περίοδο της Αποκριάς να την παρακολουθήσει, κάτοικοί του χωριού με τη συνοδεία παιδιών ανεβάζουν σατυρικές παραστάσεις και επιθεωρήσεις στο τοπικό ιδίωμα, σατιρίζοντας τα κακώς κείμενα της εποχής.

Μια γριγιά μπαμπόγριγια
λάχανα μαγίριβι.
Κει που τα μαγείριβι
παντρειγιά μάς γύριβι
Γύρανε του τζετζερέ,
φάτε κότις λάχανα,
σκύλοι πιείτε του ζουμί κι η γριγιά θα παντευτεί.
Ξύπνησ' ένα μπρωνό κι είπ' ιγώ θα παντριφτώ
κι θ' ανοίξου σπιτικό.

Πόπη Παπάνη, Αγιάσος (Ταξιάρχης Μπεληγιάννης & Γιώργος Ιωάννου 2013, σ. 91)

Ειδικότερα, ο αγιασώτικος λόγος, όπως και τα άλλα λεσβιακά ιδιώματα ανήκουν στα βόρεια ελληνικά ιδιώματα. Παρά τις ομοιότητες που παρουσιάζουν έχουν και αρκετές διαφορές. Οι σημαντικότερες είναι, ότι στην καθημερινή ομιλία εμπεριέχεται και η χαρακτηριστική προφορά των ντόπιων, στην οποία έχουν προσαρμοστεί πολλές λέξεις και φράσεις αρχαιοελληνικές. Επίσης, παρατηρούνται αρχαιοελληνικά φαινόμενα και γραμματική τύποι, τα οποία δεν υπάρχουν στην σημερινή ελληνική γλώσσα. Ένα παράδειγμα είναι το ποίκα (= έχω κάνει) από τον αρχαίο ελληνικό παρακείμενο ποιώ. Ένα ακόμα είναι το απ' κάζου(=παίρνω είδηση) από τον αρχαίο τύπο του ρήματος απεικάζω.

Ο λόγος που η Αγιασώτικη διάλεκτος διατήρησε τους αρχαίους τύπους ήταν η τοποθεσία της, η οποία κράτησε απομονωμένο το χωριό από το υπόλοιπο νησί καθώς απέχει από την Μυτιλήνη 25 χιλιόμετρα και οι μετακινήσεις γίνονταν με τα μουλάρια. Υπάρχουν 25% με 30% καταγραμμένες τουρκικές λέξεις που οφείλονται στις εμπορικές

σχέσεις, αλλά και στο πανηγύρι της Παναγίας, όπου προσκυνητές ερχόντουσαν από όλο το νησί και από τα παράλια της Μ. Ασίας για να διανυκτερεύσουν στον περίβολο της εκκλησίας για 15 μέρες όσο διαρκούσε και το πανηγύρι. Έτσι μέσω της κοινωνικοποίησης των ντόπιων με τους προσκυνητές προστέθηκαν και νέες λέξεις στο λεξιλόγιο των ντόπιων.

Τέλος το χωριό δεν κατοικήθηκε ποτέ από Τούρκους¹ (Δ. Παπάνης & Γ. Παπάνης, 2002). Ορισμένα χαρακτηριστικά του Αγιασώτικου ιδιώματος είναι:

- Παρουσία Ενετικών, Ιταλικών, Αραβικών, Σλαβικών λέξεων π. χ. (σλ. glava= κεφάλι), (ιταλ. alla + larga=μακριά).
- Επιπλέον αρκετές τουρκικές λέξεις και φράσεις προσαρμόστηκαν στον λόγο των ντόπιων (τουρκ takat=δύναμη, τουρκ. yangin= φωτιά).
- Επιπλέον, παρατηρούνται αρχαιοελληνικοί τύποι και γραμματικά φαινόμενα που δεν εμφανίζονται πλέον στην νέα ελληνική (όπως, ομφακές =άγουρο).

Γραμματικά Φαινόμενα:

- Το αρκτικό α π. χ αψ'λος (αψηλός)
- Προσθήκη του [ι] μπροστά από κτητικές αντωνυμίες και αποβάλλεται το άτονο [ου]π. χ. πατέρας ιμ' <ο πατέρα μου.
- Η κατάληξη -ελλής των επωνύμων και η ευρύτερη χρήση υποκοριστικών σε -ελ π. χ. (μουρέλ= μικρό παιδί, κατέλ= μικρή γάτα).
- Επιπλέον, υπάρχει συγκοπή ολόκληρων συλλαβών χάριν συντομογραφίας, όπου μερικές λέξεις αλλάζουν εντελώς, όπως Μπάνς Παναγιώτης, καλστέβγου <καβαλικεύω.
- Όσον αφορά την προφορά των συμφώνων ένα κύριο χαρακτηριστικό είναι η παχύτερη προφορά του [Z] και του [σ].
- Σε θέματα που αφορούν σχήματα λόγου απαντώνται τα εξής: συν αρπάγη π. χ άλλη θωριά >αλλήθωρος, χασμωδία π. χ <πότι θα μ' πληρώγ'ς του χριγίοςτ' (=Πότε θα μου πληρώσεις το χρέος;) αντιδάνειο τούρκ. kalem<ελ κάλαμος.

¹Η Αγιάσος από το 1701 είχε απαλλαγή με Σουλτανικό Φιρμάνι από τη φορολογία, με εισήγηση του "Κουμαντάντη" (ιδιοκτήτη) των χωριών του κάμπου με έδρα την Συκούντα, οποίος θεώρησε ότι η ίαση του από την βαριά αρρώστιά του, οφειλόταν στη θαυματουργή παρέμβαση της Παναγίας της Αγιάσου. Μετά την απαλλαγή αυτή αρκετοί κάτοικοι άλλων μικτών χωριών της Λέσβου που, που γνώριζαν Τούρκικα, άρχισαν να εγκαθίστανται σιγά-σιγά στην Αγιάσο για να γλυτώσουν από τη βαριά φορολογία. Με τον ερχομό τους μπόλιασαν τον ελληνικό Αγιασώτικο λόγο με τουρκικές λέξεις και συνετέλεσαν στην αλματώδη αύξηση του πληθυσμού. (Παπάνης & Παπάνης, 2002).

- Εμφανίζεται τσιτακισμός, εκτροπή του [κ]σε [τσ] όπως στείτι =κείται
- Συχνή είναι η προσθήκη του των προσωπικών αντωνυμιών μετά το ρήμα ως υποκείμενο η αντικείμενο όπως, ξέρου γω, ποικά τα, δώτσι μι =με χτύπησε

Αλμπουτζώνω	Δένω τα ποδιά του ζώου για να βραδύνω την κίνηση του 2)Βάζω τρικλοποδιά (αλμπουτζά + ώνω)	
Μπα	Βεβαιωτικό μόριο, καταφατικής σημασίας. Ενώ στην υπόλοιπη Ελλάδα δηλώνει απορία,έκπληξη,ειρωνική άρνηση. Ίσως να προέκυψε από τα βελάσματα των προβάτων μπε>μπα όταν απομακρυνόταν από το κοπάδι και εκλάβαν το μπα σαν καταφατική φωνή	
Μπαγίρ	Ανοικτό ακάλυπτο μέρος,μεταφ. πονηρός,έξυπνος. φρα. μπαγιρισία αλεπού,(πονηρή αλεπού οποία ζει σε εξωτερικό χώρο και επιζεί με την εξυπνάδα της) [τουρκ. bayir] (=ακάλυπτο μέρος)	
Καφαλί	πρόγευμά των εργατών [τουρκ. kahvalti]<kahve (= καφές)+alti (=πάρσιμο)τουρκ. almak(=παίρνω)	
Π'θευγού	Πειράζω με χιούμορ,πιθανόν από το ρήμα παιδεύω πειράζω	
Χρειγία	Κάτι που είναι χρήσιμο,από το [αρχ. χρεια](=ανάγκη)	
Πατέλα	πίατο,γαβάθα, μεταφ. το πιο ψιλό και γυμνό μέρος του σώματος [ιταλ. . patella](=επιγονατίδα)	

1. Εδώ παρουσιάζονται μερικές λέξεις του αγιασώτικου ιδιώματος

3^ο Κεφαλαίο

3. Η σχέση διαλέκτου και εκπαίδευσης

Η Κακριδή-Φερράρι (2000) έθεσε το ερώτημα αν «Αξιολογούνται άραγε οι γλώσσες; Υπάρχουν δηλαδή γλώσσες επαρκείς και ανεπαρκείς, πολιτισμένες και πρωτόγονες, γλώσσες πλούσιες και φτωχές, ανώτερες και κατώτερες -που θα αντιστοιχούσαν κατά συνέπεια σε ανώτερες και κατώτερες φυλές; Υπάρχουν ασφαλή επιστημονικά κριτήρια για τέτοιου είδους κατατάξεις;». Αναλύοντας το ερώτημα αυτό, υποστήριξε ότι κάθε γλώσσα είναι αυτόνομη και επαρκής, καθώς ικανοποιεί τις ανάγκες των ομιλητών της. Επιπλέον, οι γλώσσες οργανώνονται με βάση τα πολιτιστικά χαρακτηριστικά και το περιβάλλον που ζουν οι άνθρωποι. Έτσι, διαφορετικοί πολιτισμοί αναπτύσσουν διαφορετικό λεξιλόγιο, το οποίο ανταποκρίνεται στις διαφορετικές περιστάσεις της ζωής τους, όπως για παράδειγμα οι Εσκιμώοι, οι οποίοι στο λεξιλόγιο τους έχουν διαφορετικές λέξεις και χαρακτηρισμούς για το χιόνι (Κακριδή-Φερράρι, 2000, σ. 161-167).

Με βάση αυτή την άποψη θα μπορούσαμε να πούμε και ότι οι διάλεκτοι, ως παραλλαγές της γλώσσας, δεν θα έπρεπε να θεωρούνται κατώτερες από την νόρμα καθώς και εκείνες αναπτύχθηκαν για να εξυπηρετήσουν τα διαφορετικά πολιτιστικά στοιχεία των ομιλητών τους. Σε αυτό το κεφάλαιο θα ασχοληθούμε με την σχέση των διαλέκτων στο πλαίσιο της εκπαίδευσης και πως η εκπαιδευτική κοινότητα αντιμετωπίζει τις διαλέκτους.

Στην καθημερινή ζωή και εκπαίδευση η γλώσσα αντιμετωπίζεται ως ομοιογενής. Αν και η γλωσσολογική κοινότητα από το μισό του 20 αιώνα έδειξε να προβληματίζεται με αυτή την αντίληψη, καθώς η πραγματικότητα της γλωσσικής επικοινωνίας αποτελεί ένα περίπλοκο ζήτημα. Η γλώσσα χαρακτηρίζεται από εγγενής γλωσσική ανομοιογένεια και διαφοροποιείται ανάλογα με την ταυτότητα των ομιλητών της και τις επικοινωνιακές περιστάσεις (Κακριδή, Κατή, & Νικηφορίδου, 1999). Στα πλαίσια του σχολείου χρησιμοποιείται η πρότυπη γλωσσική ποικιλία ή αλλιώς νόρμα. Η οποία είναι κοινωνικά αποδεκτή και τυποποιημένη εμποδίζοντας με αυτό τον τρόπο τις γλωσσικές ποικιλίες να εισέλθουν στο σχολείο πλαίσιο. Παρατηρείται λοιπόν, ότι στα σχολεία υπάρχει μια αμηχανία γύρω από το θέμα των γλωσσικών ποικιλιών, παρότι έρευνες έχουν αναδείξει ότι φέρουν θετικές επιδράσεις στους μαθητές και μπορούν να χρησιμοποιηθούν και να συμβάλλουν στην

ανάπτυξη της γλωσσικής επίγνωσης των μαθητών, αλλά και σε άλλες επικοινωνιακές περιστάσεις (Καραντζή-Ανδρειωμένου, 2011). Επομένως, όσο μεγαλύτερη ισχύει έχει η πρότυπη γλώσσα και όσο περισσότερο χρησιμοποιείται στην καθημερινή και δημόσια ζωή τόσο περιορίζει τη χρήση των γλωσσικών ποικιλιών. Ομως, αν η εκπαίδευση εμβάθυνε στις γλωσσικές ποικιλίες περισσότερο θα μπορούσε να συμβάλλει στην αντιμετώπιση των γλωσσικών στερεότυπων. Επιπλέον, οι εκπαιδευτικοί θα μπορούσαν αντι να αποτρέπουν τους μαθητές να χρησιμοποιούν διαλεκτικές λέξεις, να τις αξιοποιήσουν ως εκπαιδευτικά εργαλεία, ώστε να αναδείξουν την γλωσσική αξία των διαλέκτων.

Ἐφανερῶσαν το κ' οἱ δυὸ πῶς εἶναι ἐκεῖ σωσμένοι
κι ἀπόκει στέκου σὰ βουβοὶ κ' ἡ γλῶσσα τως σωπαίνει.
Ἦτρεμ' ἐκείνη σ' μιὰ μεριά κ' ἐκεῖνος εἰς τὴν ἄλλη
κι ὁ γεῖς τὸν ἄλλο ἐνίμενε τὴν ἐμιλιὰ νὰ βγάλη'
μιὰν ὥρα ἐστέκα ἀμίλητοι καὶ τὰ πολλὰ ὅπου χῶνα
ἐχάσαν τα, σοῦ φαίνεται, τὴν ὥρα πού ἐσιμῶνα.
Δὲν εἶχαν τὴν ἀποκοτιὰ στὰ θέλου νὰ μιλήσου,
δὲν ξεύρουν ἀπὸ ποιὰ μεριά τὰ πάθη τως ν' ἀρχίσου
Ερωτόκριτος, μέρος Γ', στίχοι 583-600.

Ο Τριανταφυλλίδης επισήμανε το εξής «οι διάλεκτοι ενός λαού είναι κι αυτές μια από τις πολυτιμότερες πηγές για τον πλουτισμό της γραφόμενης γλώσσας του και θα ήταν λάθος και ασυχώρητη στενοκεφαλιά, αν ήθελε κανείς να αποκλείσει από την κοινή γλώσσα καθεμιά όμορφη λέξη, έναν τύπο που εκφράζει κάτι ξεχωριστό, έναν ιδιωματισμό, μόνο και μόνο γιατί έτυχε να είναι διαλεκτικός. Όλες οι ξένες γλώσσες έχουν πλουτιστεί από τα ιδιώματα και πολλές φορές μάλιστα μεγάλοι λογοτέχνες συνειδητά εργάστηκαν γι' αυτόν τον σκοπό» (Μακρογιάννη, Μιχάλης, Καζούλη, 2009).

Η παρούσα στάση της Ελλάδας και συνεπώς, της εκπαίδευσης προς τις γλωσσικές ποικιλίες οφείλεται σε δυο εκδοχές, που έλαβαν χώρα στις απαρχές της σύστασης του ελληνικού κράτους. Η πρώτη κάνει λόγο για την υποτίμηση που δέχονται οι γλωσσικές ποικιλίες της ελληνικής επικράτειας για την περιθωροποίησή τους, ενώ από την άλλη πλευρά οι ευρωπαϊκές γλώσσες (αγγλικά, γερμανικά, γαλλικά) υπερτιμώνται. Επιπρόσθετα, η επιλογή της καθαρεύουσας ως εθνικής γλώσσας και η περιθωροποίηση της δημοτικής γλώσσας συνδέεται με την ανάγκη του νεοσύστατου ελληνικού κρατούς

να επιβεβαιώσει την ευρωπαϊκή του ταυτότητα της οποίας εργαλείο αποτέλεσε η αρχαία ελληνική γραμματεία με το μεγαλειώδες κύρος της (Χριστίδης, 2001, σ. 264-265 όπως αναφέρει ο Ντίνας, 2015). Με βάση αυτά τα ιστορικά στοιχεία μπορούμε να συμπεράνουμε ότι η γλωσσική εκπαίδευση του νέου ελληνικού κράτους ακολούθησε τακτικές αποτροπής της χρήσης της μητρικής γλώσσας, είτε αυτές αποτελούσαν ενδογλωσσικές, είτε εξωγλωσσικές ποικιλίες. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να σχηματιστεί μια ιδεολογία ομογένειας, η οποία δεν λαμβάνει υπόψιν τη μητρική γλώσσα, αλλά ούτε και την πολιτισμική της ιδιομορφία (Ντίνας, 2013). Στο Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών (Α. Π. Σ) και στο Διαθεματικό Ενιαίο Πρόγραμμα Σπουδών (Δ. Ε. Π. Π. Σ) τονίζεται η επικοινωνιακή χρήση της γλώσσας και η εμβάθυνση στις γλωσσικές ποικιλίες γίνεται έμμεσα (Υπουργική Απόφαση Γ2/21072β ΦΕΚ 304/τ. Β'/13-3-2003, Υπουργική Απόφαση Γ2/21072α ΦΕΚ 303/τ. Β'/13-3-2003). Παρόλο αυτά το Νέο Πρόγραμμα Σπουδών (Ν. Π. Σ)(2011) αναφέρεται στην ανάγκη της αξιοποίησης των διαλέκτων στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια εκπαίδευση με στόχο τη διαφύλαξη της γλωσσικής κληρονομιάς,ώστόσο βρίσκεται σε πιλοτικό επίπεδο ακόμη (Τζακώστα & Ε. Μπετεινάκη, 2019).

Εκτός συνόρων, τα αποτελέσματα της Βιομηχανικής και της Γαλλικής επανάστασης, ήταν η επικράτηση του καπιταλιστικού συστήματος που συνέβαλε στην δημιουργία μιας κοινωνίας γλωσσικά και πολιτισμικά τυποποιημένης με απώτερο σκοπό την μαζική παραγωγή προϊόντων (Χριστίδης, 2001-Κασκαμανίδης & Ντίνας, 2004, όπως αναφέρει ο Ντίνας, 2013). Σε εκπαιδευτικό επίπεδο σε πολλά κράτη η γλώσσα που διδάσκεται στο σχολείο είναι ίδια με την εθνική γλώσσα του κράτους, η οποία προσδίδει κύρος στο γραπτό και προφορικό λόγο των μαθητών (Κακριδή-Φερράρι, 2000). Τα εκπαιδευτικά προγράμματα του εξωτερικού δεν ενστερνίζονται κάποια συστηματική σχολική δραστηριότητα σχετικά με την κατηγοριοποίηση των γλωσσών με βάση κοινωνιολογικά κριτήρια, κάτι το οποίο δημιουργεί αμφιταλαντεύσεις στις στάσεις των ατόμων απέναντι στις γλώσσες. Παρότι οι γλωσσικές ποικιλίες, όπως τα ιδιώματα και οι διάλεκτοι που υπάρχουν μόνο σε προφορική μορφή δεν εντάσσονται στα σχολικά εγχειρίδια και στην εκπαίδευση και αποτελούν δευτερεύοντα παράγοντα, πολλοί ερευνητές έχουν στραφεί στη μελέτη των γλωσσικών στάσεων γι' αυτές τις ποικιλίες. Πολιτικοί λόγοι και κατηγοριοποιήσεις

(επίσημη γλώσσα, μειονοτική) επιδρούν καθοριστικά στη διαμόρφωσή των γλωσσικών στάσεων (Ανδρουλάκης, 2008).

3. 1. Ανασκόπηση Ερευνών στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση

Πρόσφατα, οι Τζακώστα και Μπετεινάκη (2018) πραγματοποίησαν έρευνα σε νηπιαγωγεία με σκοπό την ανάδειξη των γλωσσικών στάσεων απέναντι στην κρητική διάλεκτο στην ευρύτερη περιοχή του νομού Ρεθύμνου. Στην έρευνα αυτή συμμετείχαν φοιτητές του παιδαγωγικού τμήματος Προσχολικής αγωγής, όπου τελούσαν την πρακτική τους στα νηπιαγωγεία και εκπαιδευτικοί. Κατά την έρευνα αυτή λήφθηκαν υπόψιν οι εξής παράγοντες: α) αν οι μαθητές ήταν γνώστες και χρήστες της διαλέκτου, β) κατά ποσό η ηλικία, η κατοικία και το φύλο μαθητών και εκπαιδευτικών επηρεάζουν τη συνέχιση της κρητικής διαλέκτου. Οι ερευνητές αυτοί εξήγαγαν τα παρακάτω συμπεράσματα: Οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί είναι υπέρ της άποψης περί ίσης αξίας της νέας ελληνικής με τις γλωσσικές ποικιλίες και ένα ποσοστό 50% και άνω ηλικίας 46 - 55 υποστηρίζουν την χρήση των διαλέκτων στην εκπαιδευτική διαδικασία. Σύμφωνα με τους εκπαιδευτικούς, οι μαθητές παρουσιάζουν διαλεκτική προφορά, ενώ το λεξιλόγιό τους περιέχει ένα ποσοστό διαλεκτικών λέξεων. Από τις παρατηρήσεις των ερευνητριών γίνεται φανερό η αλληλένδετη σχέση της προφοράς και του λεξιλογίου της κρητικής διαλέκτου, γεγονός που διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο για τη διατήρηση και τη συνέχισή της (Τζακώστα & Μπετεινάκη, 2018). Αντίστοιχη έρευνα στην πρωτοβάθμια και συγκεκριμένα στην προσχολική εκπαίδευση διεξήγαγαν οι Μπετεινάκη (2017), και Τζακώστα και Μπετεινάκη (υπό δημ.) συνθετικής φύσης-ποσοτική και ποιοτική σε εκπαιδευτικούς νηπιαγωγείων (N=31) με την χρήση ερωτηματολογίου 10 ερωτήσεων, ενώ παράλληλα παρατηρήσαν και κατέγραψαν τις συμπεριφορές των νήπιων (N=16) σε φωνολογικό, λεξιλογικό και συντακτικό επίπεδο στον ελεύθερο χρόνο τους ή κατά την διάρκεια δραστηριοτήτων. Οι στάσεις των εκπαιδευτικών για τις διαλέκτους είναι διττή. Από τη μια υποστηρίζουν ότι οι διάλεκτοι είναι ίσης αξίας με την νέα ελληνική αλλά από την άλλη πλευρά δεν τις χρησιμοποιούν στο σχολείο, καθώς δεν θέλουν να δημιουργήσουν σύγχυση στους μαθητές. Ωστόσο, η στάση των κρητικών μαθητών είναι διαφορετική διότι, χρησιμοποιούν πολύ συχνά την διαλεκτό τους στο σχολείο, σε προφορικό επίπεδο αλλά και με την συνοδεία της προφοράς της εκάστοτε περιοχής. Τέλος, φαίνεται βάση των αποτελεσμάτων η ηλικία να αποτελεί βασικό παράγοντα

για την διαμόρφωση των στάσεων των εκπαιδευτικών για τις διαλεκτούς, καθώς οι μεγαλύτεροι εκπαιδευτικοί του δείγματος ήταν πιο ανεκτικοί όσο αφορά τις διαλέκτους και επίσης έκαναν προτάσεις για την αξιοποίηση των διαλέκτων στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Παράλληλα, στην Κύπρο το 2009-2012 πραγματοποιήθηκε μια μελέτη, η οποία διερευνούσε τη γλωσσική ομοιογένεια και ποικιλία του γλωσσικού μαθήματος με βάση το Πρόγραμμα Σπουδών. Βασικό μέλημα της έρευνας ήταν η αξιοποίηση της κυπριακής διαλέκτου στο γλωσσικό μάθημα και η εξέταση των επιδράσεων αυτού του εγχειρήματος. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι η χρήση παιδαγωγικών πρακτικών μπορεί να οδηγήσει σε ένα πολυσημειωτικό τοπίο και η ενασχόληση με πολυτροπικά κείμενα και στρατηγικές εμπλέκουν τους μαθητές σε απαιτητικές μορφές γνώσης και νοηματοδότησης του κόσμου (Κωστούλη, 2015).

Η Τζακώστα (2014) πραγματοποίησε έρευνα σε Δημοτικά σχολεία του Ν. Ρεθύμνου μελετώντας τους παράγοντες που επηρεάζουν την επίδοση των μαθητών στο γλωσσικό μάθημα. Στην έρευνα έλαβαν μέρος τριάντα επτά (37) μαθητές. Συγκεκριμένα, οι 6 ήταν μαθητές της Α' τάξης, 8 της Β', 14 της Γ' και της Δ' και 9 ήταν μαθητές της Έ και της ΣΤ' τάξης. Αναλυτικότερα, η ερευνήτρια διαμόρφωσε τρεις πειραματικές ομάδες που αποτελούνταν από διαφορετικές ηλικιακές ομάδες μαθητών. Η πρώτη ομάδα αποτελούνταν από μαθητές προσχολικής ηλικίας (4-6 ετών), η δεύτερη μαθητές προσχολικής ηλικίας (6-7 ετών) και η τελευταία ομάδα περιείχε μαθητές σχολικής ηλικίας (8-12 ετών). Στα παιδιά χορηγήθηκαν ερωτηματολόγια, τα οποία μετρούσαν τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν στο γλωσσικό μάθημα και συγκεκριμένα στην ανάγνωση, στην ορθογραφία και στη γραφή, στις γλωσσικές ασκήσεις, στην έκθεση. Τα πορίσματα της παραπάνω έρευνας έδειξαν, ότι οι μικρότεροι μαθητές δεν αντιμετωπίζουν προβλήματα σε σχέση με το γλωσσικό μάθημα. Ωστόσο, οι μαθητές της Β' τάξης φαίνεται να παρουσιάζουν δυσκολίες στη γραφή και στην ορθογραφία. Αξίζει να σημειωθεί ότι εμφανίζονται υψηλά ποσοστά στις υπόλοιπες εκφάνσεις του γλωσσικού μαθήματος, τα οποία δεν εξαλείφονται στις μεγαλύτερες τάξεις. Σύμφωνα με την ερευνήτρια τα αποτελέσματα αυτά είναι αναμενόμενα, καθώς τα παιδιά δεν έχουν διδαχθεί διαφορετικές περιπτώσεις της προφορικής και γραπτής μορφής της γλώσσας, οι οποίες έχουν καθοριστεί με τρόπο αυθαίρετο σε επίπεδο ορθογραφίας. Οι διαλεκτόφωνοι μαθητές χειρίζονται δύο γλωσσικά συστήματα ταυτόχρονα

κάτι το οποίο τους δημιουργεί κάποιες δυσκολίες. Προτείνεται το σχολείο να λαμβάνει υπόψιν το γλωσσικό υπόβαθρο των μαθητών και να επισημάνει τις ομοιότητές και τις διαφορές της νόρμας και της διαλέκτου προς διευκόλυνση των μαθητών για την καλύτερη κατανόηση των δυο αυτών συστημάτων. Αυτός ο χειρισμός θα βοηθήσει στην καλλιέργεια της μεταγλωσσικής ενημερότητας των μαθητών και στην αξιοποίηση των ωφελειών που μπορούν να φέρουν οι διάλεκτοι στο σχολικό πλαίσιο (Τζακώστα, 2014).

3. 1. 2. Έρευνες που πραγματοποιήθηκαν στη Δευτεροβάθμια εκπαίδευση

Ένα από τα πιο πρωτοποριακά εγχειρήματα που έχουν γίνει για τις γλωσσικές ποικιλίες είναι το ερευνητικό πρόγραμμα ΔΙΑΦΩΝΗΕΝ, το οποίο στοχεύει «στην καταγραφή και στην γλωσσολογική ανάλυση του φωνηεντικού συστήματος των διάφορων ελληνικών διαλεκτικών περιοχών και δεύτερον, στην ενημέρωση της εκπαιδευτικής κοινότητας σχετικά με τον πλούτο των ελληνικών διαλέκτων». Ο εγγύς σκοπός της έρευνας ήταν η καταγραφή των γλωσσικών στάσεων των μαθητών Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, ώστε να συλλεχθεί υλικό, το οποίο θα χρησιμοποιηθεί εκπαιδευτικά. Η συλλογή των δεδομένων έγινε με την χορήγηση ερωτηματολογίου, το οποίο έχει διττό ρόλο: Τον βαθμό επίγνωσης των μαθητών για τις γλωσσικές ποικιλίες, την αποτύπωση των γλωσσικών στάσεων των μαθητών, την καταγραφή των στάσεων προς τις διαλέκτους από την πλευρά της κοινωνίας και της εκπαίδευσής. Το ερωτηματολόγιο χορηγήθηκε σε εκατό δεκατέσσερις μαθητές (114) από Α΄ Γυμνασίου έως Γ΄ Λυκείου στην Θεσσαλονίκη το σχολικό έτος 2014 -2015. Από την επεξεργασία των ερωτηματολογίων προέκυψε μια θετική στάση προς στις διαλέκτους από τους μαθητές, όμως κατά πλειοψηφία υποστήριζαν ότι στα ΜΜΕ και στο σχολείο η χρήση της Νέας ελληνικής γλώσσας είναι η καταλληλότερη (Ματθαιουδάκη, 2015).

Ακόμη, έρευνα πραγματοποιήθηκε τον Νοέμβριο του 2013 στο Σουφλί σε (146) μαθητές/τριες Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσής, η οποία εξέτασε τη στάση τους απέναντι στην βόρεια τοπική ποικιλία και στην αναγνώριση και μετάφραση διαλεκτικών στοιχείων, τα οποία είχαν επιλεχθεί από προηγούμενη ερευνά. Το εργαλείο που χορηγήθηκε για τη συλλογή των δεδομένων ήταν ένα ερωτηματολόγιο αυτοαναφοράς, το οποίο συμπλήρωσαν εκατό τριάντα (130) μαθητές/τριες από τους εκατό σαράντα πέντε (145) που ήταν ο συνολικός πληθυσμός των μαθητών. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι

τριάντα εννέα (39) εξ' αυτών δεν μιλούσαν το τοπικό ιδίωμα. Ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι απαντήσεις των ενενήντα ένα (91) μαθητών που είναι ομιλητές τους ιδιώματος. Τα αποτελέσματα που προέκυψαν είναι τα εξής: Η στάση της νέας γενιάς προς την τοπική γλωσσική ποικιλία ήταν ιδιαίτερα θετική και ιδιαίτερα των αγοριών που γνώριζαν πολύ καλά το ιδίωμα και έδιναν εύστοχες απαντήσεις. Ελάχιστοι αλλόγλωσσοι μαθητές χρησιμοποιούν το ιδίωμα, οι οποίοι όμως φαίνεται να χρησιμοποιούν ορισμένες λέξεις σουφλιώτικης και τουρκικής προέλευσης (Καμπάση Βουγιουκλή & Δούρου, 2015). Οι στόχοι που αναφέρονται στο Αναλυτικό πρόγραμμα σε σχέση με την πρακτική τους εφαρμογή παρουσιάζουν σημαντικές ασυνέπειες (Τσιπλάκου, 2017 όπως αναφέρουν οι Καμπάση, Βουγιουκλή & Δούρου, 2015).

Επιπλέον, οι Καψάσκη και Τζακώστα (2016) πραγματοποίησαν έρευνα στην Κρήτη με σκοπό την διερεύνηση των στάσεων εκπαιδευτικών και μαθητών της Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης με θέμα τον ρόλο που διαδραματίζει η κρητική διάλεκτος στην γλωσσική διδασκαλία. Στην έρευνα συμμετείχαν 35 φιλόλογοι ηλικίας από 46 έως 55, οι οποίοι συμπλήρωσαν ένα ερωτηματολόγιο αυτοαναφοράς 20 ερωτήσεων. Σύμφωνα με τους καθηγητές οι μαθητές δεν χρησιμοποιούν τη διάλεκτο στο γραπτό λόγο. Τα πορίσματα αυτά σύμφωνα με τις ερευνήτριες βεβαιώνουν την άποψη μελετών κατά τις οποίες «οι διάλεκτοι θεωρούνται υποδεέστερες σε σχέση με την Νεοελληνική γλώσσα όσον αφορά τη χρήση τους στο πλαίσιο του επίσημου λόγου». Όσον αφορά την χρήση της διαλέκτου στο σχολείο τόσο οι μαθητές, όσο και οι εκπαιδευτικοί την χρησιμοποιούν σπάνια, είτε στον προφορικό, είτε στον γραπτό λόγο. Ειδικότερα, 60 μαθητές έλαβαν μέρος στην έρευνα, από τους οποίους οι 45 ήταν μαθητές Γυμνασίου και οι 13 μαθητές Λυκείου. Εκτός από την στάση τους προς την διάλεκτο μελετήθηκε επίσης, και η διαλεκτική τους ταυτότητα. Συγκεκριμένα, προέκυψε ότι η στάση των μαθητών για τις διαλέκτους είναι θετική και θεωρούν ότι η νεοελληνική γλώσσα είναι ίσης αξίας με τις γλωσσικές ποικιλίες. Βέβαια, υπάρχουν κάποια ερωτηματικά σχετικά με την ενσωμάτωση των γλωσσικών ποικιλιών στο διδακτικό πλαίσιο, καθώς οι εκπαιδευτικοί, όπως αναφέρουν οι μαθητές δεν τους ενθαρρύνουν ιδιαίτερα στη χρήση της διαλέκτου. Παρόμοια, ποιοτική έρευνα πραγματοποιήθηκε στο Ηράκλειο Κρήτης από την Πλουμιδή (2016), σχετικά με τις στάσεις γονέων και μαθητών Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Τα αποτελέσματά της έδειξαν ότι οι απόψεις των γονέων, οι οποίοι θεωρούν ότι οι διάλεκτοι δεν είναι ίσης αξίας με τη νέα ελληνική γλώσσα, καθώς επίσης

χρήση των διαλέκτων από τους μαθητές αποτελούν ανασταλτικό παράγοντα για τη σχολική και την κοινωνική εξέλιξη των παιδιών. Τέλος, οι μαθητές της Κρήτης έχουν πολλοί θετικές στάσεις για την χρήση της διαλέκτου, είτε εκτός, είτε εντός του σχολείου (Καψάσκη & Τζακώστα, 2016).

Εικόνα 2. Πλωμάρι Λέσβου

3. 1. 3. Έρευνες στο Λεσβιακό τοπίο

Έρευνα πραγματοποιήθηκε στην Αγιάσο και το Πλωμάρι της Λέσβου με σκοπό την ανάδειξη των γλωσσικών στάσεων των ομιλητών στις παραπάνω περιοχές. Το σύνολο των ερωτηθέντων αποτέλεσαν 72 άτομα, εκ των οποίων 36 ήταν από την Αγιάσο και 36 από το Πλωμάρι. Οι ηλικίες του δείγματος κυμαινόταν από τα 18 έως τα 55 έτη. Χορηγήθηκε κοινό ερωτηματολόγιο και στις δύο περιοχές, το οποίο περιλάμβανε 15 ερωτήσεις και εξέταζε τις αντιδράσεις των ομιλητών απέναντι στα γλωσσικά ιδιώματα. Μεταξύ των μεθόδων της εν λόγω έρευνας ήταν η δομημένη συνέντευξη και η συμμετοχική παρατήρηση. Τα συμπεράσματα της έρευνας καταδεικνύουν το υψηλός κύρος των δυο ιδιωμάτων, τα οποία φαίνεται να διατηρούνται σε βάθος χρόνων. Όσον αφορά την Αγιάσο, και τα δύο φύλα δείχνουν να έχουν θετική στάση προς αυτούς που δεν ομιλούν το ιδίωμα. Αναφορικά με το Πλωμάρι, το 50% των ερωτηθέντων αντρών και το 39,90% των γυναικών θεωρούν θετική τη στάση των ομιλητών απέναντι στη γλωσσική τους ποικιλία. Συνοπτικά, φαίνεται ότι οι ομιλητές των δύο αυτών περιοχών έχουν θετική στάση προς στα ιδιώματά τους. Επίσης, κάνουν χρήση τους σε περιοχές που νιώθουν οικεία, ενώ σε επίσημες περιστάσεις

προτιμούν τη Νέα ελληνική. Επιπλέον, υπάρχουν και οι περιπτώσεις ομιλητών που χρησιμοποιούν τα ιδιώματα απευθυνόμενοι σε μη γνώστες αυτών, νιώθοντας άνεση και υπερηφάνεια. Ενώ άλλοι ομιλητές των ιδιωμάτων δεν τα χρησιμοποιούν σε αντίστοιχες περιπτώσεις, προκειμένου να μην φέρουν σε αμηχανία τους συνομιλητές τους. Τέλος, οι ερωτηθέντες τόνισαν τη διαφορά των ιδιωμάτων τους συγκριτικά με το ιδίωμα της Μυτιλήνης (Κουνιαρέλλη, 2011).

Εικόνα 3. Αγιάσος Λέσβου.

4^ο Κεφάλαιο

4. Στόχος έρευνας και Ερευνητικές Υποθέσεις

Η παρούσα εργασία στοχεύει στη διερεύνηση των στάσεων τόσο των γονέων, όσο και των εκπαιδευτικών αναφορικά με το αγιασώτικο ιδίωμα και την επίδραση αυτού στη σχολική επίδοση. Η μελέτη των στάσεων αποτελεί μια αρχική προσέγγιση προκειμένου να διασαφηνιστούν οι απόψεις που υπάρχουν γύρω από ένα ζήτημα και στην προκειμένη περίπτωση το ζήτημα των διαλέκτων, προτού διαμορφωθούν οι αναγκαίες παρεμβάσεις για την αναθεώρηση αυτών. Περαιτέρω έρευνες, βέβαια, που εξετάζουν τον αντίκτυπο των διαλέκτων σε πραγματικές συνθήκες με χρήση διαφόρων πειραματικών σχεδιασμών είναι αναγκαίες ως μέτρο σύγκρισης των στάσεων. Απώτερο στόχο της μελέτης των διαλέκτων αποτελεί η ανάδειξη της χρησιμότητας αυτών και ο σχεδιασμός πρακτικών με σκοπό τη διάσωση και διατήρηση τους.

Παρακάτω θα γίνει λόγος για τα ερευνητικά ερωτήματα, άλλα και τις ερευνητικές υποθέσεις που τέθηκαν βάσει της υπάρχουσας βιβλιογραφίας που αναλύθηκε στις προηγούμενες ενότητες. Αρχικά, τα ερευνητικά ερευνητικά ερωτήματα που επιδιώκει να απαντήσει η παρούσα εργασία είναι:

- α) Πόσο συχνά χρησιμοποιούν την αγιασώτικη διάλεκτο τόσο οι συμμετέχοντες, όσο και οι μαθητές σε διάφορες πτυχές της καθημερινότητάς τους;
- β) Ποιες είναι οι στάσεις των γονέων και των εκπαιδευτικών απέναντι στο αγιασώτικο ιδίωμα;
- γ) Ποιες είναι οι στάσεις των γονέων και των εκπαιδευτικών απέναντι στην επίδραση του αγιασώτικου ιδιώματος στη σχολική επίδοση;

Ακολούθως, θα γίνει παράθεση των επιμέρους ερευνητικών υποθέσεων που προκύπτουν:

Υπόθεση 1 (Y1): Όσοι είναι μεγαλύτεροι σε ηλικία αναμένεται να έχουν θετικότερες στάσεις απέναντι στην χρήση των διαλέκτων στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Υπόθεση 2 (Y2): Οι εκπαιδευτικοί αναμένεται να αποθαρρύνουν τα παιδιά από τη χρήση της διαλέκτου, λόγω της σύνδεσης αυτής με τη σχολική αποτυχία.

Υπόθεση 3 (Y3): Οι φυσικοί ομιλητές της αγιασώτικης διαλέκτου αναμένεται να είναι πιο ευαίσθητοι στο ζήτημα της διδασκαλίας αυτής στο σχολείο.

5^ο Κεφάλαιο

5. Μέθοδος

5. 1. Συμμετέχοντες

Στην εν λόγω έρευνα συμμετείχαν όσοι διέθεταν, είτε την ιδιότητα του γονέα, είτε του εκπαιδευτικού και επιπλέον διέμεναν ή τελούσαν τα επαγγελματικά τους καθήκοντα, αντίστοιχα, στην ευρύτερη περιοχή της Αγιάσου. Επομένως, όσοι δεν πληρούσαν τις παραπάνω προϋποθέσεις αποκλείστηκαν. Το συνολικό δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν 80 συμμετέχοντες, εκ των οποίων οι 57 (71. 3%) ήταν γυναίκες και οι 23 (28. 7%) άνδρες. Αναφορικά με την ηλικία τους, 23 (28. 7%) άτομα ανήκαν στην ηλικιακή ομάδα 21-30, 13 (16. 3%) ήταν μεταξύ 31-40 ετών, 21 (26. 3%) ήταν μεταξύ 41-50 ετών, 14 (17. 5%) ανήκαν στην ηλικιακή ομάδα 51-60 ετών και 9 (11. 3%) συμμετέχοντες είχαν ηλικία από 61 ετών και άνω.

Όσον αφορά το μορφωτικό τους επίπεδο η πλειοψηφία αυτών είχαν υψηλό μορφωτικό επίπεδο. Συγκεκριμένα οι 51 (63. 7%) συμμετέχοντες ήταν απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, ενώ 17 (21. 3%) ήταν απόφοιτοι Λυκείου. Μικρό ήταν το ποσοστό των συμμετεχόντων που είχαν χαμηλό μορφωτικό επίπεδο (απόφοιτοι Δημοτικού, 5%) και μέσο (απόφοιτοι Γυμνασίου, 3. 8%). Επιπλέον, μόλις 5 (6. 3%) συμμετέχοντες δήλωσαν ότι το επίπεδο εκπαίδευσής τους δεν ανήκει σε καμία από τις συγκεκριμένες προς επιλογή κατηγορίες, καταφεύγοντας στην επιλογή «άλλο».

Αξίζει να σημειωθεί ότι 53 από τους συμμετέχοντες, συμμετείχαν στην έρευνα ως γονείς και οι υπόλοιποι 27 ως εκπαιδευτικοί. Από το σύνολο των συμμετεχόντων, η συντριπτική πλειοψηφία (81,3%) ήταν φυσικοί ομιλητές του Αγιασώτικου ιδιώματος. Για περισσότερες πληροφορίες αναφορικά με τα δημογραφικά χαρακτηριστικά του δείγματος, για την κάθε ομάδα συμμετεχόντων παραθέτονται ξεχωριστά στον Πίνακα 1. Κλείνοντας, ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το ποιοτικό εύρημα της έρευνας για το πώς νιώθουν όσοι μιλούν το Αγιασώτικο ιδίωμα, η συντριπτική πλειοψηφία των οποίων (81,5%) δήλωσε ότι νιώθει «υπερηφάνεια», ενώ περίπου 10 συμμετέχοντες δήλωσαν ότι «νιώθουν διαφορετικοί» και 1 μόνο «αμηχανία». Το εύρημα αυτό προδιαθέτει μια γενικότερα θετική στάση απέναντι στη χρήση του Αγιασώτικου ιδιώματος.

Πίνακας 1. Δημογραφικά χαρακτηριστικά συμμετεχόντων.

		Συνολικό δείγμα (N=80)	
		Γονείς	Εκπαιδευτικοί
N		53	27
Φύλο	Άνδρες	17	6
	Γυναίκες	36	21
Ηλικιακές ομάδες	21 -30 ετών	12	11
	31 – 40 ετών	10	3
	41 – 50 ετών	15	6
	51 – 60 ετών	10	4
	61 και άνω	6	3
Μορφωτικό επίπεδο	Δημοτικό	3	1
	Γυμνάσιο	3	0
	Λύκειο	17	0
	ΑΕΙ/ΤΕΙ	27	24
	Άλλο	3	2
Φυσικός ομιλητής του Α-γιασώτικου ιδιώματος	Ναι	46	19
	Όχι	7	8

5. 2. Εργαλεία

Προκειμένου να διερευνηθούν οι στάσεις των γονέων και των εκπαιδευτικών για την Α-γιασώτικη διάλεκτο και τη χρήση της στο σχολικό πλαίσιο και συγκεκριμένα στο δημοτικό σχολείο της Αγιάσου, σχεδιάστηκε ένα ερωτηματολόγιο. Συγκεκριμένα, το ερωτηματολόγιο αποτελούνταν από 3 ενότητες ερωτήσεων. Στην πρώτη ενότητα διερευνήθηκαν τα δημογραφικά χαρακτηριστικά τους (π. χ. φύλο, ηλικία, μορφωτικό επίπεδο, ιδιότητα, κ. α.). Στη δεύτερη ενότητα αξιολογήθηκαν οι στάσεις απέναντι στο Αγιασώτικο ιδίωμα και στις γλωσσικές ποικιλίες (π. χ. Θεωρείτε ότι το Αγιασώτικο ιδίωμα και γενικά οι γλωσσικές ποικιλίες είναι ισάξιες και όχι υποδεέστερες με την επίσημη γλώσσα;). Στην τρίτη ενότητα ερωτήσεων διερευνήθηκαν οι απόψεις των συμμετεχόντων αναφορικά με τη σχέση της διαλέκτου με τη σχολική επίδοση και γενικότερα με την χρήση και την αξιοποίηση της στο σχολικό πλαίσιο (π. χ. συμφωνείτε ότι οι διάλεκτοι μπορούν να εμπλουτίσουν τη γλωσσική ανάπτυξη των παιδιών;). Οι απαντήσεις των συμμετεχόντων δόθηκαν κατά κύριο λόγο σε 4-βαθμη κλίμακα τύπου Likert, η οποία είχε δύο εκδοχές: η πρώτη μετρούσε το επίπεδο συμφωνίας (1= Συμφωνώ απόλυτα, 2= Συμφωνώ, 3= Διαφωνώ, και 4= Διαφωνώ απόλυτα), ενώ η δεύτερη τη συχνότητα που συμβαίνει κάτι (1=Πάντα, 2= Συχνά, 3= Μερικές φορές και 4= Σπάνια). Αξίζει να σημειωθεί ότι μεταξύ των επιλογών δόθηκε στους συμμετέχοντες η δυνατότητα της επιλογής «δεν απαντώ», προκειμένου να έχουν την ευελιξία να μην απαντήσουν σε κάποια ερώτηση αν δεν το επιθυμούν.

5. 3. Διαδικασία

Αναφορικά με τη διαδικασία, σε πρώτη φάση έγινε σχεδιασμός του ερωτηματολογίου και προσαρμογή του στην ηλεκτρονική πλατφόρμα google forms για μεγαλύτερη ευελιξία στη χορήγηση, παρόλα αυτά διαμορφώθηκε και σε έντυπη μορφή για όσα άτομα δε ήταν εξοικειωμένα με το διαδίκτυο. Έπειτα, χορηγήθηκε πιλοτικά σε μικρό δείγμα ατόμων, προκειμένου να διασφαλιστεί ότι οι ερωτήσεις είναι κατανοητές και δεν υπάρχουν ασάφειες. Παράλληλα, χρειάστηκε να εγκριθεί άδεια από τον διευθυντή του σχολείου της Αγιάσου για την διεξαγωγή της έρευνας στους εκπαιδευτικούς του Δημοτικού σχολείου. Το υπόλοιπο δείγμα προήλθε από τον ευρύτερο κοινωνικό περίγυρο της Αγιάσου. Προτού πραγματοποιηθεί η χορήγηση του ερωτηματολογίου έγινε πλήρης ενημέρωση των συμμετεχόντων για τους σκοπούς της έρευνας. Συγκεκριμένα, διασφαλίστηκε ότι θα τηρηθεί το απόρρητο και η ανωνυμία τους και ότι τα στοιχεία τους θα χρησιμοποιηθούν μόνο για τη διεξαγωγή της εν λόγω έρευνας. Ακολούθως, όσοι αποφάσισαν να συμμετέχουν υπέγραψαν εγγράφως τη συγκατάθεση τους και στη συνέχεια πραγματοποιήθηκε η χορήγηση του ερωτηματολογίου. Το ερωτηματολόγιο συμπληρώθηκε, είτε ηλεκτρονικώς είτε σε έντυπη μορφή, εξατομικευμένα και η χρονική διάρκειά του ήταν περίπου 5 – 10 λεπτά.

Ενότητες	Ερωτήσεις - Στάσεις	Δυνατό Εύ- ρος	Συνολικό δείγμα (N= 80)		Γονείς (N= 53)		Εκπαιδευτικοί (N= 27)	
			Μ.Ο.	Τ.Α.	Μ.Ο.	Τ.Α.	Μ.Ο.	Τ.Α.
Συχνότητα χρήσης του αγιασώτικου ιδιώματος από τους συμμετέχοντες και από τους μαθητές σε διάφορες εκφάνσεις	<u>Μαθητές:</u> Συχνότητα χρήσης του Αγιασώτικου ιδιώματος στο σπίτι.	1 – 5**	1.43	0.66	1.38	0.64	1.54	0.71
	<u>Μαθητές:</u> Συχνότητα χρήσης του αγιασώτικου ιδιώματος στο σχολείο.	1 – 5**	2.04	0.81	2.04	0.88	2.04	0.71
	<u>Μαθητές:</u> Συχνότητα χρήσης του αγιασώτικου ιδιώματος στον γραπτό λόγο.	1 – 5**	3.43	0.73	3.43	0.72	3.42	0.76
	<u>Μαθητές:</u> Συχνότητα χρήσης του αγιασώτικου ιδιώματος στην κοινωνική ζωή.	1 – 5**	1.74	0.80	1.68	0.79	1.85	0.82
	<u>Συμμετέχοντες:</u> Συχνότητα χρήσης του Αγιασώτικου ιδιώματος στο σπίτι.	1 – 5**	2.03	1.61	1.60	1.01	2.85	2.20
	<u>Συμμετέχοντες:</u> Συχνότητα χρήσης του Αγιασώτικου ιδιώματος στην κοινωνική ζωή.	1 – 5**	2.74	1.51	2.40	1.21	3.41	1.82
	<u>Συμμετέχοντες:</u> Συχνότητα χρήσης του Αγιασώτικου ιδιώματος στον χώρο εργασίας.	1 – 5**	3.44	1.55	3.13	1.46	4.04	1.58
Στάσεις απέναντι στις γλωσσικές ποικιλίες	«Ενθάρρωνα τους μαθητές για χρήση διαλέκτου στο σχολικό πλαίσιο ή στο σπίτι»	0 – 1***	0.24	0.43	0.11	0.32	0.48	0.51
	«Οι διάλεκτοι έχουν θέση στο σχολικό πλαίσιο».	0 – 3*	0.92	0.77	0.85	0.72	1.04	0.84
	«Οι διάλεκτοι πρέπει να διασωθούν».	0 – 3*	0.37	0.69	0.34	0.73	0.42	0.58
	«Οι διάλεκτοι μπορούν να εμπλουτίσουν τη γλωσσική ανάπτυξη των παιδιών».	0 – 3*	0.65	0.76	0.65	0.82	0.65	0.63
	Πιστεύετε πως πρέπει να πάψει να ισχύει αυτή η αναντιστοιχία μεταξύ Προγράμματος Σπουδών και εκπαιδευτικής πράξης;	0 – 3*	0.84	0.75	0.84	0.82	0.84	0.62
	«Οι διάλεκτοι πρέπει να αξιοποιούνται μέσα στο σχολικό πλαίσιο».	0 – 3*	0.92	0.77	0.90	0.85	0.96	0.60
	«Είμαι υπέρ της χρήσης της διαλέκτου από τα παιδιά και τους εκπαιδευτικούς στη σχολική τάξη».	0 – 3*	1.10	0.85	1.02	0.91	1.27	0.72
«Η διάλεκτος δημιουργεί δυσκολίες στα παιδιά σε προφορικό επίπεδο».	1 – 5**	2.76	0.93	2.73	1.00	2.81	0.79	
	«Η διάλεκτος δημιουργεί δυσκολίες στα παιδιά σε γραπτό επίπεδο».	1 – 5**	2.78	0.93	2.90	0.95	2.56	0.85

Στάσεις σχετικά με την επίδραση της διαλέκτου στη σχολική επίδοση	«Η διάλεκτος δημιουργεί δυσκολίες στα παιδιά σε συντακτικό επίπεδο».	1 – 5**	2.83	0.96	2.82	0.99	2.85	0.91
	«Η διάλεκτος δημιουργεί δυσκολίες στα παιδιά σε επικοινωνία με άτομα που δεν γνωρίζουν τη διάλεκτο».	1 – 5**	2.03	0.88	1.94	0.90	2.20	0.83
	«Η χρήση του ιδιώματος της Αγιάσου συμβάλλει στην εκμάθηση ξένων γλωσσών λόγω της ύπαρξης πολλών ξένων λέξεων μέσα στη διάλεκτο».	1 – 5**	2.94	1.3	2.90	1.29	3.11	1.30
	«Η χρήση του ιδιώματος της Αγιάσου συμβάλλει στην καλύτερη κατανόηση της ετυμολογίας των λέξεων».	1 – 5**	2.70	1.14	2.71	1.13	2.70	1.20
	«Η χρήση του ιδιώματος της Αγιάσου συμβάλλει στη διασφάλιση της τοπικής παράδοσης».	1 – 5**	1.52	0.86	1.48	0.85	1.60	0.90
	Η χρήση του ιδιώματος της Αγιάσου συμβάλλει στη μεταγλωσσική ενημερότητα των μαθητών.	1 – 5**	2.7	1.15	2.53	1.17	2.93	1.10

Πίνακας 2. Κατανομή Μέσων όρων και Τυπικών αποκλίσεων των απαντήσεων.

6^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

6. Αποτελέσματα

6. 1. Περιγραφική στατιστική

Σε πρώτο στάδιο θα γίνει παρουσίαση των περιγραφικών δεδομένων της έρευνας. Ειδικότερα, θα παρουσιαστούν οι Μέσοι όροι και οι Τυπικές αποκλίσεις για τις υπό-ενότητες του ερωτηματολογίου που αφορούν τις στάσεις απέναντι στις γλωσσικές ποικιλίες γενικότερα και στο Αγιασώτικο ιδίωμα ειδικότερα και τη σχέση των ιδιωμάτων με το σχολικό πλαίσιο και συγκεκριμένα με το δημοτικό σχολείο (Πίνακας 2).

6. 2 Κατανομή Συχνοτήτων

6.2.1 Συχνότητα χρήσης της διαλέκτου από τους συμμετέχοντες και από τους μαθητές

Προτού γίνει εκτενής αναφορά στις στάσεις των συμμετεχόντων απέναντι στην αγιασώτικη διάλεκτο και στην επίδραση αυτής στη σχολική επίδοση θα γίνει αναλυτική αναφορά στη συχνότητα χρήσης της διαλέκτου τόσο από τους μαθητές, όσο και από τους συμμετέχοντες υπό το πρίσμα των συμμετεχόντων. Αρχικά, αναφορικά με τους συμμετέχοντες που είναι φυσικοί ομιλητές της αγιασώτικης διαλέκτου, στην ερώτηση που αφορά τη συχνότητα χρήσης της αγιασώτικης διαλέκτου στο σπίτι η πλειοψηφία (70.8%) απάντησε «πάντα», το 18.5% του δείγματος απάντησε «συχνά», «μερικές φορές» απάντησε μόλις το 7.7% των ερωτηθέντων και ελάχιστα το 1.5%. Κανένας εξ' αυτών δεν δήλωσε «σπάνια», ενώ μόνο το 1.5% προτίμησε να μην απαντήσει στην ερώτηση. Ακολούθως, για τη συχνότητα χρήσης του αγιασώτικου ιδιώματος στην κοινωνική ζωή, η πλειοψηφία του δείγματος (38.5%) δήλωσε «συχνά», ένα ποσοστό του ύψους 27.7% των ερωτηθέντων δήλωσε «μερικές φορές», το 23.1% δήλωσε «πάντα», «ελάχιστα» δήλωσε το 6.2% και «σπάνια» το 1.5%, ενώ το 3.1% δήλωσε «δεν απαντώ». Τέλος, αναφορικά με τη συχνότητα χρήσης του αγιασώτικου ιδιώματος στον χώρο εργασίας, μεγαλύτερο ποσοστό των συμμετεχόντων (30.8%) συγκεντρώθηκε στο «μερικές φορές», το 23.1% απάντησε «ελάχιστα», «πάντα» δήλωσε το 15.4% και «σπάνια» το 12.3%, ενώ 4.6% δεν απάντησε.

Σε δεύτερο στάδιο θα γίνει λόγος για τη συχνότητα χρήσης του αγιασώτικού ιδιώματος από τους μαθητές. Πιο συγκεκριμένα, όσον αφορά με τη συχνότητα χρήσης του αγιασώτικου ιδιώματος στο σπίτι, η συντριπτική πλειοψηφία (60%) δήλωσε «πάντα», το 31.3% δήλωσε «συχνά», ενώ μόνο το 1.3% συγκεντρώθηκε στο «μερικές φορές» και το

2.5% στο «ελάχιστα». Το υπόλοιπο 5% δήλωσε «δεν ξέρω/δεν απαντώ». Παρακάτω, αναφορικά με τη συχνότητα χρήσης του ιδιώματος στο σχολείο, η συντριπτική πλειοψηφία (51.2%) δήλωσε «συχνά», 23.8% έδωσε ως απάντηση «πάντα», 15% δήλωσε «μερικές φορές» και 6.3% ελάχιστα, ενώ το υπόλοιπο 3.8% των ερωτηθέντων δήλωσε «δεν ξέρω/δεν απαντώ». Ακολούθως, όσον αφορά τη συχνότητα χρήσης του αγιασώτικου ιδιώματος στον γραπτό λόγο, η πλειονότητα των συμμετεχόντων (48.8%) δήλωσε «ελάχιστα», μεγάλο ποσοστό (33.8%) δήλωσε «μερικές φορές», το 5% δήλωσε «συχνά» και το 2.5% «πάντα». Αξίζει να σημειωθεί ότι το 10% των συμμετεχόντων επέλεξε την ένδειξη «δεν ξέρω/δεν απαντώ». Κλείνοντας, αναφορικά με τη χρήση του ιδιώματος στην κοινωνική ζωή, οι περισσότεροι (43.8%) δήλωσαν «συχνά», δεύτερη θέση κατείχε η επιλογή «πάντα» με ποσοστό 41.3%, το 6.3% των ερωτηθέντων δήλωσε «μερικές φορές» και το 5% ελάχιστα, ενώ το 3.8% επέλεξε «δεν ξέρω/δεν απαντώ».

6.2.2 Στάσεις απέναντι στην Αγιασώτικη διάλεκτο

Εν συνεχεία, προκειμένου να διαμορφωθεί μια σφαιρική εικόνα για τη στάση του δείγματος απέναντι στο αγιασώτικο ιδίωμα θα γίνει εκτενής αναφορά στις συχνότητες των απαντήσεων τους που αφορούν τις στάσεις απέναντι στην αγιασώτικη διάλεκτο. Ειδικότερα, αναφορικά με τη στάση «το αγιασώτικο ιδίωμα είναι ισάξιο και όχι υποδεέστερο της πρωτοτυπής γλώσσας» η πλειοψηφία του δείγματος (42.5%) απάντησε ότι συμφωνεί απόλυτα και το 37.5% ότι συμφωνεί. Μόλις το 3.8% απάντησε ότι διαφωνεί και το 2.5% ότι διαφωνεί απόλυτα, ενώ το 13.8% επέλεξε την ένδειξη «δεν απαντώ». Ακολούθως, αναφορικά με την ενθάρρυνση των μαθητών στη χρήση της διαλέκτου η συντριπτική πλειοψηφία του δείγματος (76.3%) απάντησε θετικά και μόνο το 23.8% δήλωσε ότι δεν ενθαρρύνει τα παιδιά στην εκμάθηση της διαλέκτου. Έπειτα, αναφορικά με τη στάση «οι διάλεκτοι έχουν θέση στο σχολικό πλαίσιο», η πλειοψηφία (45%) δήλωσε ότι συμφωνεί, ακολούθησε ένα ποσοστό του ύψους 27.5% που απάντησε ότι συμφωνεί απόλυτα, το 15% εξέφρασε διαφωνία και το υπόλοιπο 2.5% δήλωσε ότι διαφωνεί απόλυτα. Αξίζει να σημειωθεί ότι το 10% του δείγματος επέλεξε την απάντηση «δεν απαντώ». Όσον αφορά τη στάση «οι διάλεκτοι πρέπει να διασωθούν», η συντριπτική πλειοψηφία (71.3%) δήλωσε ότι συμφωνεί απόλυτα, 21.3% εξέφρασε συμφωνία, 3.8% απάντησε ότι διαφωνεί και 2.5% ότι διαφωνεί απόλυτα. Την επιλογή «δεν απαντώ» την επέλεξε το 1.3% του δείγματος. Τη στάση «οι διάλεκτοι μπορούν να εμπλουτίσουν τη γλωσσική ανάπτυξη των παιδιών υποστήριξε το

47.5% με εκδήλωση απόλυτης συμφωνίας και το 37.5% με εκδήλωση συμφωνίας. Διαφωνία εξέφρασε το 8.8% και απόλυτη διαφωνία το 2.5%, ενώ το 3.8% επέλεξε την ένδειξη «δεν απαντώ». Αναφορικά με τη στάση «θα πρέπει κατά τη διδασκαλία του μαθήματος να αξιοποιείται ο ετερογενής χαρακτήρας της ελληνικής γλώσσας με τις γεωγραφικές παραλλαγές τους και ο μαθητής βαθμιαία να εξοικειώνεται με τον ιδιωματικό λόγο» η συντριπτική πλειοψηφία (50%) εξέφρασε συμφωνία, 31.3% απόλυτη συμφωνία, 8.8% διαφωνία και 3.8% απόλυτη διαφωνία. Σημειώνεται ότι το 6.3% επέλεξε «δεν απαντώ». Η στάση «θα έπρεπε να γίνεται αξιοποίηση των διαλέκτων στο σχολικό πλαίσιο» κέρδισε 55% συμφωνία, 27.5% απόλυτη συμφωνία, 10% διαφωνία, 5% απόλυτη διαφωνία και μόλις το 2.5% προτίμησε να μην απαντήσει. Επιπλέον, με τη στάση «είμαι υπέρ της χρήσης της διαλέκτου από τα παιδιά και τους εκπαιδευτικούς στη σχολική τάξη» συμφώνησε η πλειοψηφία του δείγματος (41.3%), 25% των ατόμων εξέφρασε απόλυτη συμφωνία και 25% διαφωνία. Απόλυτη διαφωνία δήλωσε μόνο το 5% του δείγματος και το 3.8% επέλεξε την ένδειξη «Δεν απαντώ» στη συγκεκριμένη στάση.

6.2.3. Στάσεις για τον αντίκτυπο της αγιασώτικης διαλέκτου στη σχολική επίδοση

Στη συνέχεια, θα γίνει λόγος για το πώς διαμορφώνονται οι στάσεις των συμμετεχόντων απέναντι στον αντίκτυπο της διαλέκτου στη σχολική επίδοση. Ειδικότερα, για τη στάση «η διάλεκτος δημιουργεί δυσκολίες στα παιδιά σε προφορικό επίπεδο» η πλειοψηφία (38.8%) των απαντήσεων συγκεντρώθηκαν στην επιλογή «μερικές φορές», την επιλογή «συχνά» δήλωσε το 26.3%, την επιλογή «ελάχιστα» το 22.5% και την ένδειξη «πάντα» επέλεξε το 10%, ενώ μόνο το 2.5% του δείγματος επέλεξε ως απάντηση το «δεν απαντώ». Παρόμοια, η στάση «Η διάλεκτος δημιουργεί δυσκολίες στα παιδιά σε γραπτό επίπεδο, συγκέντρωσε την πλειοψηφία (40%) των απαντήσεων στην επιλογή μερικές φορές, ακολούθησε η επιλογή «συχνά», η οποία συγκέντρωσε 23.8% του συνόλου των απαντήσεων, τρίτη επιλογή αποτέλεσε η επιλογή «ελάχιστα», η οποία συγκέντρωσε το 22.5% των απαντήσεων και τέλος, η απάντηση «πάντα» δόθηκε μόνο από το 10% των συμμετεχόντων. Το 3.8% του δείγματος επέλεξε την ένδειξη «δεν απαντώ». Κοινή σχεδόν γραμμή απαντήσεων διατηρήθηκε και για τη στάση «Η διάλεκτος δημιουργεί δυσκολίες στα παιδιά σε συντακτικό επίπεδο» με την πλειοψηφία (32.5%) να απαντά «μερικές φορές», δεύτερη θέση κατείχε η απάντηση «σπάνια», η οποία συγκέντρωσε το 27.5% των συμμετεχόντων,

τρίτη η επιλογή «συχνά», συγκεντρώνοντας το 26.3% των ερωτηθέντων και τέταρτη η επιλογή «πάντα», η οποία υποστηρίχθηκε από το 8.8% του δείγματος. Ποσοστό ίσο με το 5% του δείγματος έκανε την επιλογή «δεν απαντώ» στην εν λόγω στάση. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι απαντήσεις των συμμετεχόντων σχετικά με τη στάση «Η διάλεκτος δημιουργεί δυσκολίες στα παιδιά κατά την επικοινωνία τους με άτομα που δεν γνωρίζουν τη διάλεκτο». Συγκεκριμένα, η συντριπτική πλειοψηφία του δείγματος (42.5%) δήλωσε «συχνά», δεύτερη θέση κατείχε η απάντηση «πάντα» με ποσοστό που ανήλθε στα 30% των συμμετεχόντων, ακολούθησε η απάντηση «μερικές φορές», η οποία συγκέντρωσε το 20% του συνόλου των ερωτηθέντων και τελευταία θέση κατείχε η απάντηση «σπάνια», την οποία υποστήριξε το 6.3% των ερωτηθέντων. Για τη στάση αυτή εξέφρασε άποψη σχεδόν όλο το δείγμα της εν λόγω έρευνας, εφόσον μόνο το 1.3% επέλεξε την ένδειξη «δεν απαντώ».

Εντυπωσιακά ήταν τα ευρήματα της επόμενης ενότητας ερωτήσεων στην οποία αξιολογήθηκαν οι στάσεις των συμμετεχόντων απέναντι στα ενδεχόμενα οφέλη που προκύπτουν από τη χρήση του ιδιώματος της Αγιάσου. Ειδικότερα, για τη στάση «η χρήση του ιδιώματος της Αγιάσου συμβάλλει στην εκμάθηση ξένων γλωσσών λόγω της υπάρξης ξένων λέξεων μέσα στη διάλεκτο» οι περισσότεροι συμμετέχοντες (33.8%) δήλωσαν «μερικές φορές», 18.8% δήλωσαν «συχνά», 16.3% δήλωσαν «πάντα» και 15% «ελάχιστα» και 15% «καθόλου». Παρόμοιο μοτίβο απαντήσεων ακολούθησε για τη στάση «η χρήση του ιδιώματος της Αγιάσου συμβάλλει στην καλύτερη κατανόηση της ετυμολογίας των λέξεων», όπου η πλειοψηφία (31.3%) επέλεξε «μερικές φορές», 30% του δείγματος δήλωσε «συχνά», 15% «πάντα», 15% «ελάχιστα», καθώ επίσης 7.5% δήλωσε «καθόλου». Στη συνέχεια, για τη στάση «η χρήση του ιδιώματος της Αγιάσου συμβάλλει στη διασφάλιση της τοπικής παράδοσης», η συντριπτική πλειοψηφία του δείγματος (63.7%) δήλωσε «πάντα», ακολούθησε η επιλογή «συχνά», η οποία συγκέντρωσε το 25% των ερωτηθέντων, το 5% των συμμετεχόντων δήλωσε «μερικές φορές», «ελάχιστα» επέλεξε το 3.8% και «καθόλου» το 1.3% του δείγματος. Τέλος, για τη στάση «η χρήση του ιδιώματος της Αγιάσου συμβάλλει στη μεταγλωσσική ενημερότητα των μαθητών», η πλειοψηφία (35%) του δείγματος δήλωσε «μερικές φορές», το 25% δήλωσε «συχνά», το 17.5% «πάντα», το 12.5% ελάχιστα και το 7.5% «καθόλου».

6. 3. Συσχετίσεις

Παρακάτω, θα γίνει λόγος για τις στατιστικώς σημαντικές συσχετίσεις που εντοπίστηκαν μεταξύ των μεταβλητών της παρούσας έρευνας. Συγκεκριμένα, βρέθηκε στατιστικώς σημαντική αρνητική συσχέτιση ανάμεσα στην ηλικία και στις στάσεις: «οι διάλεκτοι μπορούν να εμπλουτίσουν τη γνωστική ανάπτυξη παιδιών» ($r = -.253, p = .027$), «αξιοποίηση των διαλέκτων στο σχολικό πλαίσιο» ($r = -.383, p = .001$), «υπέρ της χρήσης της διαλέκτου από τα παιδιά και τους εκπαιδευτικούς στη σχολική τάξη» ($r = -.227, p = .047$). Αυτό σημαίνει ότι όσο μεγαλύτερος ηλικιακά είναι κάποιος, τόσο μεγαλύτερη είναι η συμφωνία που εκφράζει αναφορικά με τον εμπλουτισμό της γλωσσικής ανάπτυξης των παιδιών μέσω της διαλέκτου, τόσο πιο θετικός είναι στην αξιοποίηση των διαλέκτων στο σχολικό πλαίσιο και στη χρήση αυτών από τα παιδιά και τους εκπαιδευτικούς.

Αναφορικά με το επίπεδο εκπαίδευσης των συμμετεχόντων βρέθηκε να σχετίζεται αρνητικά με τη χρήση της διαλέκτου στο σπίτι ($r = -.307, p = .006$) και στην κοινωνική ζωή ($r = -.253, p = .024$). Επίσης, η ιδιότητα που διέθεταν οι συμμετέχοντες της εν λόγω έρευνας βρέθηκε να σχετίζεται αρνητικά με τη χρήση της διαλέκτου στο σπίτι ($r = -.368, p = .001$), στην κοινωνική ζωή ($r = -.317, p = .004$), στον χώρο εργασίας ($r = -.278, p = .013$), καθώς επίσης με την ενθάρρυνση των μαθητών για εκμάθηση της διαλέκτου στο σχολείο. Αυτό σημαίνει ότι όσοι είχαν την ιδιότητα των εκπαιδευτικών έτειναν να μη κάνουν χρήση της διαλέκτου σε κανένα πλαίσιο, καθώς επίσης να μην ενθάρρυνουν τους μαθητές στην εκμάθηση αυτής. Αντιθέτως, όσοι ήταν φυσικοί ομιλητές του αγιασώτικου ιδιώματος φάνηκε να παρουσιάζουν ισχυρή θετική συσχέτιση με τη χρήση του ιδιώματος στο σπίτι ($r = .731, p = .000$), στην κοινωνική ζωή ($r = .552, p = .000$), στον χώρο εργασίας ($r = .278, p = .013$), ενώ επίσης τάσσονταν υπέρ της χρήσης της διαλέκτου στη σχολική τάξη ($r = .218, p = .011$).

Ακολούθως, παρατηρήθηκε ότι όσο περισσότερο συμφωνούσαν με τη στάση «το αγιασώτικο ιδίωμα και γενικότερα οι γλωσσικές ποικιλίες είναι ισάξιες και όχι υποδεέστερες από την επίσημη γλώσσα», τόσο σημείωναν στατιστικώς σημαντική συσχέτιση με την ενθάρρυνση των μαθητών για εκμάθηση της διαλέκτου στο σχολείο ($r = .342, p = .002$), υποστήριζαν ότι οι διάλεκτοι πρέπει να διασωθούν ($r = .313, p = .005$), θεωρούσαν ότι οι διάλεκτοι μπορούν να εμπλουτίσουν τη γλωσσική ανάπτυξη των παιδιών ($r = .421, p = .000$), υποστήριζαν τη στάση ότι οι διάλεκτοι θα πρέπει να αξιοποιούνται στο σχολικό πλαίσιο ($r = .377, p = .001$) και τάσσονταν υπέρ της χρήσης της διαλέκτου από τα παιδιά και τους εκπαιδευτικούς στη σχολική τάξη ($r = .379, p = .001$). Με τον ίδιο τρόπο όσο περισσότερο

μιλούσαν την αγιασώτικη διάλεκτο στο σπίτι, τόσο περισσότερο πιθανό ήταν να χρησιμοποιούν αυτή στην κοινωνική ζωή ($r=.815, p=.000$) και στον χώρο εργασίας ($r=.532, p=.000$). Η συχνότητα χρήσης της διαλέκτου στο σπίτι συσχετίστηκε επίσης σημαντικά με την ενθάρρυνση εκμάθησης της διαλέκτου στο σπίτι ή στο σχολείο ($r=.266, p=.017$) και με τη θετική στάση απέναντι στη χρήση της διαλέκτου από τα παιδιά και τους εκπαιδευτικούς στη σχολική τάξη ($r=.241, p=.035$).

Επίσης, όσο περισσότερο μιλούσαν τη διάλεκτο στην κοινωνική ζωή, τόσο περισσότερο τη μιλούσαν και στον χώρο εργασίας ($r=.664, p=.000$), ενθάρρυναν τους μαθητές στην εκμάθηση αυτής στο σχολείο ή στο σπίτι ($r=.273, p=.014$) και τάσσονταν υπέρ της χρήσης της διαλέκτου από τα παιδιά και τους εκπαιδευτικούς στη σχολική τάξη ($r=.292, p=.010$). Παράλληλα, φάνηκε να σχετίζεται στατιστικώς σημαντικά με το πόσο συχνά οι μαθητές χρησιμοποιούσαν τη διάλεκτο στο σχολείο ($r=.226, p=.048$), καθώς επίσης με τη στάση ότι η διάλεκτος δημιουργεί δυσκολίες στα παιδιά στο να επικοινωνήσουν με άτομα που δεν γνωρίζουν τη διάλεκτο ($r=.223, p=.048$).

Ακόμη, η ενθάρρυνση των στην εκμάθηση της διαλέκτου βρέθηκε να σχετίζεται σημαντικά με τις στάσεις: «οι διάλεκτοι πρέπει να διασωθούν» ($r=.418, p=.000$), «μπορούν να εμπλουτίσουν τη γλωσσική ανάπτυξη» ($r=.290, p=.004$), «θα έπρεπε να γίνεται αξιοποίηση των διαλέκτων στο σχολικό πλαίσιο» ($r=.493, p=.000$), «χρήση της διαλέκτου από τα παιδιά και τους εκπαιδευτικούς στη σχολική τάξη» ($r=.440, p=.000$). Παρόμοια, η έκφραση συμφωνίας με τη στάση «οι διάλεκτοι πρέπει να διασωθούν» βρέθηκε να σχετίζεται στατιστικώς σημαντικά με τις στάσεις: «οι διάλεκτοι μπορούν να εμπλουτίσουν τη γλωσσική ανάπτυξη» ($r=.584, p=.000$), «θα έπρεπε να γίνεται αξιοποίηση της διαλέκτου στο σχολικό πλαίσιο» ($r=.450, p=.000$), «χρήση της διαλέκτου από τα παιδιά και τους εκπαιδευτικούς στη σχολική τάξη» ($r=.381, p=.001$), καθώς επίσης και με τη συχνότητα χρήσης της διαλέκτου από τα παιδιά στο σπίτι ($r=.308, p=.007$).

Επιπροσθέτως, η στάση «οι διάλεκτοι μπορούν να εμπλουτίσουν τη γλωσσική ανάπτυξη μπορούν τη γλωσσική ανάπτυξη» σχετίζεται στατιστικώς σημαντικά με τις στάσεις: «θα έπρεπε να γίνεται αξιοποίηση των διαλέκτων στο σχολικό πλαίσιο» ($r=.481, p=.000$), «χρήση της διαλέκτου από τα παιδιά και τους εκπαιδευτικούς στη σχολική τάξη» ($r=.359, p=.002$) και «η διάλεκτος δημιουργεί δυσκολίες στα παιδιά σε προφορικό επίπεδο» ($r=.251, p=.030$), καθώς επίσης με τη συχνότητα που χρησιμοποιούν οι μαθητές τη διάλεκτο στο σχολείο ($r=.279, p=.006$). Παρομοίως, η έκφραση συμφωνίας με τη στάση «θα έπρεπε

να γίνεται αξιοποίηση των διαλέκτων σε σχολικό πλαίσιο» σχετίζεται στατιστικώς σημαντικά με τη θετική στάση απέναντι στη χρήση της διαλέκτου από τα παιδιά και τους εκπαιδευτικούς στη σχολική τάξη» ($r=.655, p=.000$), καθώς επίσης με τη συχνότητα χρήσης του ιδιώματος από τα παιδιά στο σπίτι ($r=.323, p=.005$).

Η συχνότητα χρήσης της διαλέκτου από τα παιδιά στο σπίτι βρέθηκε να σχετίζεται με τη συχνότητα χρήσης στο σχολείο ($r=.424, p=.000$) και με τη στάση «η διάλεκτος δημιουργεί στα παιδιά δυσκολίες στα παιδιά σε συντακτικό επίπεδο» ($r=.281, p=.016$), ενώ η συχνότητα χρήσης της διαλέκτου από τα παιδιά στην κοινωνική ζωή, βρέθηκε να σχετίζεται σημαντικά με τη συμφωνία με τη στάση «η διάλεκτος δημιουργεί δυσκολίες στα παιδιά στην επικοινωνία τους με άτομα που δεν γνωρίζουν τη διάλεκτο» ($r=.305, p=.007$). Η συμφωνία στη στάση «η διάλεκτος δημιουργεί δυσκολίες στα παιδιά σε προφορικό επίπεδο», παρουσιάζει στατιστικώς σημαντική συσχέτιση με τη συμφωνία στις στάσεις «η διάλεκτος δημιουργεί δυσκολίες στα παιδιά σε γραπτό» ($r=.474, p=.000$) και σε συντακτικό επίπεδο ($r=.521, p=.000$). Από την άλλη, η συμφωνία στη στάση «η διάλεκτος δημιουργεί δυσκολίες στα παιδιά σε γραπτό επίπεδο» σχετίζεται σημαντικά με τη συμφωνία στη στάση «η διάλεκτος δημιουργεί δυσκολίες στα παιδιά σε συντακτικό επίπεδο» ($r=.636, p=.000$). Τέλος, όσο περισσότερη συμφωνία επιδείκνυαν στη στάση «η διάλεκτος δημιουργεί δυσκολίες στα παιδιά στην επικοινωνία με τα άτομα που δεν γνωρίζουν τη διάλεκτο», τόσο περισσότερο συμφωνούσαν με τη στάση «η διάλεκτος δημιουργεί δυσκολίες στα παιδιά σε συντακτικό επίπεδο» ($r=.280, p=.014$).

6.4. Επαγωγική Στατιστική

Στη συνέχεια, θα γίνει λόγος για τα αποτελέσματα που προέκυψαν με χρήση επαγωγικών μεθόδων στατιστικής ανάλυσης. Συγκεκριμένα, θα εφαρμοστεί έλεγχος T test σε ανεξάρτητα δείγματα σε μια προσπάθεια να αναδυθούν τυχόν διαφορές ως προς τις στάσεις που εκφράζουν απέναντι στο αγιασώτικο ιδίωμα, οι οποίες εντοπίζονται σε διχοτομικές μεταβλητές όπως είναι το φύλο, η ιδιότητα των συμμετεχόντων και το αν αποτελούν φυσικούς ομιλητές του αγιασώτικου ιδιώματος ή όχι. Αξίζει να σημειωθεί ότι για τις μεταβλητές που δεν πληρούσαν τα κριτήρια εφαρμογής του ελέγχου, δηλαδή, είτε οι απαντήσεις των συμμετεχόντων δεν ακολουθούσαν την προϋπόθεση κανονικής κατανομής, είτε δεν πληρούσαν την προϋπόθεση ίσων διακυμάνσεων της Levene, εφαρμόστηκε ο μη παραμετρικός ανάλογος, ο Mann Whitney.

6.4.1. Διαφορές στις στάσεις αναφορικά με το φύλο

Αρχικά, εξετάστηκε κατά πόσο η μεταβλητή φύλο οδηγεί σε διαφορές στο επίπεδο συμφωνίας απέναντι στις στάσεις τους για το αγιασώτικο ιδίωμα μεταξύ των συμμετεχόντων. Τα αποτελέσματα εφαρμογής του ελέγχου T test, δεν αποκάλυψαν στατιστικώς σημαντικές διαφορές στο επίπεδο συμφωνίας τους σε καμία από τις στάσεις.

6.4.2. Διαφορές στις στάσεις αναφορικά με την ιδιότητα

Ακολούθως, εξετάστηκε αν διαπιστώθηκαν διαφορές στις στάσεις τους που να οφείλονται στην ιδιότητα τους. Σε γενικές γραμμές όμως οι συμμετέχοντες της εν λόγω έρευνας, είτε είχαν την ιδιότητα του γονέα, είτε του εκπαιδευτικού, διατηρούσαν κοινές στάσεις αναφορικά με το αγιασώτικο ιδίωμα. Στη μοναδική μεταβλητή – στάση που εντοπίστηκαν σημαντικές διαφορές μεταξύ των ιδιοτήτων που διέθεταν ήταν η στάση που αφορά την ενθάρρυνση των μαθητών στη χρήση της διαλέκτου στο σπίτι ή στο σχολείο ($U= 452$, $p=.000$). Συγκεκριμένα, οι γονείς ενθάρρυναν περισσότερο τους μαθητές στη χρήση του ιδιώματος ($M.O.= .011$, $T.A.= .32$), από τους εκπαιδευτικούς ($M.O.= .48$, $T.A.= .51$). Αξίζει να σημειωθεί ότι η διαφορά αυτή διατηρήθηκε ακόμα και μετά από αποκλεισμό όσων συμμετείχαν και δεν ήταν φυσικοί ομιλητές της αγιασώτικης διαλέκτου ($U= 300.500$, $p=.004$).

6.4.3. Διαφορές στις στασεις αναφορικά με το εάν αποτελούν φυσικούς ομιλητές του αγιασώτικου ιδιώματος

Στη συνέχεια, εξετάστηκε αν διαφέρουν στατιστικώς σημαντικά σε κάποιες από τις στάσεις που εκφράζουν, οι οποίες αποδίδονται στο αν αποτελούν ή όχι φυσικοί ομιλητές του αγιασώτικου ιδιώματος. Οι στάσεις στις οποίες φάνηκε να εντοπίζονται στατιστικώς σημαντικές διαφορές στο επίπεδο συμφωνίας μεταξύ των φυσικών ομιλητών και των μη παρουσιάζονται ακολούθως. Αρχικά, το επίπεδο συμφωνίας στη στάση «είμαι υπέρ της χρήσης της διαλέκτου από τα παιδιά και τους εκπαιδευτικούς στη σχολική τάξη» διέφερε στατιστικώς σημαντικά, $t(75)= -2,607$, $p < 0.05$, με τους φυσικούς ομιλητές να εκφράζουν πιο θετική στάση ($M.O.= 0.98$, $T.A.= 0.80$) απ' όσους δεν ήταν φυσικοί ομιλητές ($M.O.= 1.60$, $T.A.= 0.91$). Έπειτα, διέφεραν στατιστικώς σημαντικά στο επίπεδο συμφωνίας στη στάση

«Η χρήση του ιδιώματος της Αγιάσου συμβάλλει στη μεταγλωσσική ενημερότητα των μαθητών», $t(76) = -2,010$, $p < 0.05$, όπου όσοι ήταν φυσικοί ομιλητές του αγιασώτικου ιδιώματος εξέφρασαν θετικότερη στάση ($M.O.=2.55$, $T.A.=1.1$) συγκριτικά με όσους δεν ήταν φυσικοί ομιλητές ($M.O.=3.21$, $T.A.=1.4$).

7^ο Κεφάλαιο

7. Συζήτηση

Η εν λόγω εργασία εστίασε στην ανάδειξη των στάσεων που εκδηλώνουν, τόσο οι γονείς παιδιών που φοιτούν στο δημοτικό σχολείο της Αγιάσου, όσο και οι εκπαιδευτικοί που τελούν ή έχουν τελήσει τα καθήκοντά τους στο Δημοτικό σχολείο της Αγιάσου, απέναντι στο αγιασώτικο ιδίωμα και στην επίδραση αυτού στη σχολική επίδοση. Το ερευνητικό αυτό εγχείρημα είναι σημαντικό, όχι μόνο σε επίπεδο θεωρητικής ανάλυσης αυτών, αλλά και σε επίπεδο διάσωσης και διατήρησης τους.

Σε πρώτο στάδιο, σε μια προσπάθεια να απάντηθεί το πρώτο ερευνητικό ερώτημα που αφορά τη συχνότητα χρήσης της διαλέκτου τόσο από τους συμμετέχοντες, όσο και από τους μαθητές θα γίνει ανάλυση των αποτελεσμάτων. Ειδικότερα, αναφορικά με τους συμμετέχοντες που ήταν φυσικοί ομιλητές της αγιασώτικης διαλέκτου φαίνεται να κάνουν εκτεταμένη χρήση αυτής στο σπίτι, εφόσον η συντριπτική πλειοψηφία (70.8%) αυτών επέλεξε «πάντα», ακολουθεί η χρήση της διαλέκτου στην κοινωνική ζωή με την πλειοψηφία αυτών (38.5%) να συγκεντρώνεται στο «συχνά» και τελευταία θέση καταλαμβάνει ο χώρος εργασίας, που όπως δήλωσαν οι περισσότεροι (30.8%) κάνουν χρήση της διαλέκτου «μερικές φορές». Τα αποτελέσματα αυτά δείχνουν ότι η διάλεκτος είναι αναπόσπαστο κομμάτι της καθημερινότητας τους σε κάθε έκφανση αυτής. Από την άλλη, από την πλευρά των μαθητών (υπό το πρίσμα των συμμετεχόντων) η αξιοποίηση της διαλέκτου φαίνεται να έχει ως εξής: Πρώτη θέση καταλαμβάνει το σπίτι, όπου όπως δηλώθηκε από το 60% των συμμετεχόντων κάνουν χρήση της διαλέκτου «πάντα». Τη δεύτερη θέση κατέλαβε η κοινωνική ζωή, όπου όπως δήλωσε το 43.8% τη χρησιμοποιεί «συχνά» και το 41.3% «πάντα». Παρόμοιο μοτίβο χρήσης φάνηκε να σημειώνεται στο σχολείο, όπου το 51.2% δήλωσε «συχνά» και το 23.8% «πάντα». Περιορισμένη ήταν η χρήση της διαλέκτου από τους μαθητές στον γραπτό λόγο, εφόσον το 48.8% δήλωσε ότι την χρησιμοποιεί «ελάχιστα». Σε αυτό το σημείο αξίζει να αναφερθούμε στους λόγους για τους οποίους σύμφωνα με τον Παπαναστασίου (2015) υπάρχει σε πολλές περιπτώσεις η τάση διατήρησης των διαλέκτων, μεταξύ των οποίων είναι το πληθυσμιακό εύρος των ομιλητών, ο βαθμός εντοπιότητας, ο χρόνος ενσωμάτωσης και τέλος ένας από τους πιο σημαντικούς είναι η διαλεκτική ταυτότητα δηλαδή η αξία που οι ίδιοι οι διαλεκτόφωνοι αποδίδουν στη διάλεκτό τους.

Στη συνέχεια, θα συζητηθεί το πώς διαμορφώνονται οι στάσεις τους απέναντι στο αγιασώτικο ιδίωμα, απαντώντας στο δεύτερο ερευνητικό ερώτημα που θέσαμε σε προηγούμενη ενότητα. Ειδικότερα, όπως έδειξαν τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας, οι συμμετέχοντες εκφράζουν κατά το πλείστον θετικές στάσεις απέναντι στις διαλέκτους. Ενδεικτικά, αναφορικά με τη στάση «το αγιασώτικο ιδίωμα είναι ισάξιο και όχι υποδεέστερο της πρωτότυπης/εθνικής γλώσσας» το 42.5% δήλωσε ότι συμφωνεί απόλυτα. Έπειτα, αναφορικά με τη θέση «οι διάλεκτοι έχουν θέση στο σχολικό πλαίσιο, το 45% δήλωσε συμφωνία, ενώ το ποσοστό συμφωνίας στη στάση «οι διάλεκτοι πρέπει να διασωθούν» αυξήθηκε κατακόρυφα στο 71.3%. Ακόμη, για τη στάση «οι διάλεκτοι μπορούν να εμπλουτίσουν τη γλωσσική ανάπτυξη των παιδιών» το 47.5% εκδήλωσε απόλυτη συμφωνία, ενώ για τη στάση «θα πρέπει κατά τη διδασκαλία του μαθήματος να αξιοποιείται ο ετερογενής χαρακτήρας της ελληνικής γλώσσας με τις γεωγραφικές παραλλαγές τους και ο μαθητής βαθμιαία να εξοικειώνεται με τον ιδιωματικό λόγο» η συντριπτική πλειοψηφία (50%) εξέφρασε συμφωνία.

Ακολούθως, αναφορικά με το τρίτο ερευνητικό ερώτημα που αφορά τις στάσεις των ερωτηθέντων απέναντι στην επίδραση του αγιασώτικου ιδιώματος στη σχολική επίδοση, κατά γενική ομολογία διατυπώθηκαν επιφυλακτικές στάσεις, εφόσον στο σύνολο σχεδόν των στάσεων που αναφέρονταν στις δυσκολίες που συναντούν οι μαθητές που χρησιμοποιούν την αγιασώτικη διάλεκτο δηλώθηκε από τους συμμετέχοντες «μερικές φορές». Εξαιρεση αποτελεί η στάση που αφορά τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι μαθητές κατά την επικοινωνία τους με κάποιον που δεν είναι ομιλητής της αγιασώτικης διαλέκτου, όπου η συντριπτική πλειοψηφία υποστήριξε ότι συμβαίνει συχνά.

Σε δεύτερο στάδιο θα συζητηθούν οι ερευνητικές υποθέσεις που παραθέσαμε σε προηγούμενη ενότητα. Αναφορικά με την Υ1 «Όσοι είναι μεγαλύτεροι σε ηλικία αναμένεται να έχουν θετικότερες στάσεις απέναντι στην χρήση των διαλέκτων στην εκπαιδευτική διαδικασία» φαίνεται να επιβεβαιώθηκε, εφόσον όπως έδειξαν οι συσχετίσεις που πραγματοποιήθηκαν όσο πιο μεγάλος ηλικιακά είναι κάποιος τόσο μεγαλύτερη συμφωνία εκφράζει αναφορικά με τον εμπλουτισμό της γλωσσικής ανάπτυξης των παιδιών μέσω της διαλέκτου, τόσο πιο θετικός είναι στην αξιοποίηση των διαλέκτων στο σχολικό πλαίσιο και στη χρήση αυτών από τα παιδιά και τους εκπαιδευτικούς. Το εύρημα αυτό ευθυγραμμίζε-

ται με τα πορίσματα προηγούμενων ερευνών (Tzakósta, & Betinákí, 2018), τα οποία προτείνουν ότι οι έμπειροι εκπαιδευτικοί αναγνωρίζουν την αξία των διαλέκτων και τον ρόλο που μπορούν να διαδραματίσουν κατά την εκπαιδευτική/ μαθησιακή διαδικασία.

Αναφορικά με την Υ2 μας ότι οι εκπαιδευτικοί θα τείνουν να παραγκωνίζουν, τόσο συνειδητά, όσο και ασυνείδητα τις διαλέκτους και τις γλωσσικές ποικιλίες, μη παρέχοντας στους μαθητές τα κίνητρα να συνεχίσουν να τη χρησιμοποιούν, φαίνεται να επιβεβαιώθηκε εν μέρει. Η εν λόγω έρευνα δεν ανέδειξε διαφορές στις στάσεις απέναντι στο αγιασώτικο ιδίωμα μεταξύ εκπαιδευτικών και γονέων, με μοναδική εξαίρεση την ενθάρρυνση των μαθητών στη χρήση της διαλέκτου, όπου οι γονείς βρέθηκε να είναι πιο ενθαρρυντικοί στη χρήση της διαλέκτου. Ορισμένοι ερευνητές απέδιδαν αυτή τη διαφορά στην ενθάρρυνση στη λανθασμένη πεποίθηση των εκπαιδευτικών ότι οι διάλεκτοι ευθύνονται για τη σχολική αποτυχία των μαθητών, κάτι το οποίο δεν φαίνεται να επιβεβαιώνεται από σύγχρονες έρευνες (Spiegel, 1999). Η εν λόγω έρευνα βέβαια δεν φαίνεται να υποστηρίζει αυτή την ερμηνεία, εφόσον δεν ανέδειξε διαφορές στις στάσεις που αφορούν την επίδραση της διαλέκτου στη σχολική επίδοση μεταξύ γονέων και εκπαιδευτικών. Μία πιθανή εξήγηση θα μπορούσε να είναι ότι το ζήτημα της ενθάρρυνσης των παιδιών στην εκμάθηση και χρήση της διαλέκτου είναι κάτι που έγκειται στην ευχέρεια των γονέων και όχι των εκπαιδευτικών. Επίσης, το γεγονός ότι οι εκπαιδευτικοί δεν είναι ενθαρρυντικοί στο ίδιο επίπεδο με τους γονείς δεν συνεπάγεται σε καμία των περιπτώσεων ότι είναι αποθαρρυντικοί.

Τέλος, όσον αφορά την Υ3 η οποία υποστηρίζει ότι όσοι είναι φυσικοί ομιλητές της αγιασώτικης διαλέκτου θα είναι πιο ευαίσθητοι στο ζήτημα της διδασκαλίας αυτών στο σχολείο, επιβεβαιώθηκε. Πιο συγκεκριμένα, όσοι ήταν φυσικοί ομιλητές της αγιασώτικης διαλέκτου εξέφρασαν υψηλότερα επίπεδα συμφωνίας στη στάση «είμαι υπέρ της χρήσης της αγιασώτικης διαλέκτου από τα παιδιά και τους εκπαιδευτικούς στη σχολική τάξη» συγκριτικά με όσους δεν ήταν φυσικοί ομιλητές της διαλέκτου. Επιπλέον, οι φυσικοί ομιλητές της διαλέκτου εξέφρασαν υψηλότερα επίπεδα συμφωνίας στη στάση «Το αγιασώτικο ιδίωμα συμβάλλει στη μεταγλωσσική ενημερότητα των μαθητών» απ' όσους δεν μιλούσαν τη διάλεκτο. Τα ευρήματα αυτά έρχονται σε αντίθεση με τα ευρήματα της πρόσφατης έρευνας των Τζακώστα & Μπετεινάκη (2019), οι οποίες παρόλο που στις αρχικές τους υποθέσεις υποστήριζαν ότι όσοι είναι φυσικοί ομιλητές θα είναι περισσότερο ευαίσθητοι

στη διδασκαλία αυτών στο σχολείο εν τέλει δεν εντόπισαν στατιστικώς σημαντικές διαφορές μεταξύ αυτών και όσων δεν είναι φυσικοί ομιλητές.

Συνοψίζοντας, τα αποτελέσματα σε γενικές γραμμές αναδεικνύουν θετικές στάσεις των συμμετεχόντων απέναντι στις διαλέκτους. Ωστόσο, δεν είναι αμελητέα η επιφυλακτικότητα σημαντικού ποσοστού συμμετεχόντων αναφορικά με τις επιπτώσεις που μπορεί να επιφέρει η διάλεκτος τόσο σε γνωστικό, όσο και σε κοινωνικό επίπεδο. Επομένως, κρίνεται αναγκαία η ενημέρωση της κοινωνίας αναφορικά με τα οφέλη που εγείρει η διάσωση αυτών όχι μόνο για τη διασφάλιση της πολιτιστικής κληρονομιάς, κάτι το οποίο φαίνεται να είναι ήδη γνωστό, αλλά και για την σχολική επίδοση.

7.1. Περιορισμοί και Μελλοντικές Προεκτάσεις

Στην ενότητα αυτή θα γίνει ανάλυση των μεθοδολογικών αδυναμιών της παρούσας εργασίας. Ειδικότερα, ο σημαντικότερος περιορισμός είναι το μικρό δείγμα, το οποίο δεν μπορεί να οδηγήσει σε ασφαλή συμπεράσματα. Περαιτέρω έρευνες σε μεγαλύτερα δείγματα είναι αναγκαίες, έτσι ώστε να διαμορφωθεί μια πιο ολοκληρωμένη εικόνα για τις στάσεις απέναντι στο ζήτημα των διαλέκτων γενικότερα, και στην αγιασώτικη διάλεκτο ειδικότερα. Ακολούθως, το ερωτηματολόγιο αυτοαναφοράς δεν αποτελεί αντικειμενικό δείκτη αξιολόγησης των στάσεων. Μελλοντικά θα μπορούσαν να σχεδιαστούν έρευνες με περισσότερα μεθοδολογικά εργαλεία και πιο πειραματικό σχεδιασμό. Ενδεικτικά, θα μπορούσαν να διεξαχθούν έρευνες που χρησιμοποιούν μεθοδολογία ανάλυσης λαθών, έτσι ώστε να υπάρχουν αντικειμενικές ενδείξεις για τα λάθη ή τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι μαθητές που χρησιμοποιούν εκτενώς την αγιασώτικη διάλεκτο. Τέλος, μελλοντικές έρευνες θα μπορούσαν να εστιάσουν στη διερεύνηση της επίδρασης της διαλέκτου στη σχολική επίδοση σε άτομα με μαθησιακές δυσκολίες ή δυσλεξία.

Βιβλιογραφικές Αναφορές

- Ανδρειωμένου-Καραντζή, Χ. (2011). *Γλωσσικές ποικιλίες και εκπαίδευση: όψεις της ελληνικής εμπειρίας*. Κέντρο Ερευνής Νεοελληνικών Διαλέκτων και Ιδιωμάτων.
- Ανδρουλάκης, Γ. (2008). *Οι γλώσσες και το σχολείο*, Αθήνα: Gutenberg.
- Ανδρειωμένου-Καραντζή, Χ. (2011). *Γλωσσικές ποικιλίες και εκπαίδευση: όψεις της ελληνικής εμπειρίας*.
- Αρχάκης, Α., Φρερνιατή, Α., & Τσάμη, Β. (2015). Η Γλωσσική ποικιλότητα σε κείμενα μαζικής κουλτούρας Προτάσεις διδακτικής αξιοποίησης της. Στο Μ. Τζακώστα (Επιμ.), *Η διδασκαλία των νεοελληνικών γλωσσικών ποικιλιών στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση* (σ. 72). Αθήνα: Gutenberg.
- Αρχακής, Α., & Κονδύλη, Μ. (2002). *Εισαγωγή σε ζητήματα κοινωνιογλωσσολογίας*. Αθήνα: Νήσος.
- Γιαβρίμης, Π. (2015). *Εισαγωγή στην Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης*. Αθήνα: Μπένου.
- Γούτσος, Δ. (2012). *Γλώσσα*. Αθήνα: Κριτική.
- Καβελάρης, Ι. (2008). *Διαλεκτολογικές αποκλίσεις από την νεοελληνική κοινή των διαλέκτων της Ηπειρού και της Στερέας Ελλάδας*
- Κακριδής, Μ. 2000. Νόρμα, γλωσσική ποικιλία και εκπαίδευση. *Γλωσσικός Υπολογιστής 2*.
- Κακρίδη-Φερράρι Μ. (2007). Στάσεις απέναντι στη γλώσσα. Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα, Ενότητα «Θεωρία και Ιστορία», Υποενότητα «Θέματα Ιστορίας της Ελληνικής Γλώσσας», Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας 2006 (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Κοινωνία της Πληροφορίας», Υποέργο 1, Πακέτο Εργασίας 5: «Η Ελληνική Γλώσσα»). Καμπάση Βουγιουκλή, Π., & Δούρου, Χ. (2015). Το γλωσσικό ιδίωμα του Σουφλιού. Στο Μ. Τζακώστα (Επιμ.), *Η διδασκαλία των νεοελληνικών γλωσσικών ποικιλιών και διαλέκτων στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση* (σσ. 96-113). Αθήνα : Gutenberg.
- Κακρίδη Μ., Κατή, Δ., Νικηφορίδου, Β. (1999). Γλωσσική ποικιλία και σχολική εκπαίδευση. *Γλωσσικός Υπολογιστής 1(1)*, 103-112.

Κατσώχης, Ν. (χ.χ). «Βόρειες διάλεκτοι» Στο Πύλη για την Ελληνική γλώσσα και γλωσσική εκπαίδευσή.

Καψάσκη, Α. & Μ. Τζακώστα. (2016). Στάσεις καθηγητών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης σχετικά με τη χρήση και τη διδασκαλία των νεοελληνικών διαλέκτων στο σχολείο. *Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα*, 36, 161-174.

Καμπάση Βουγιουκλή, Π., & Δούρου, Χ. (2015). Το γλωσσικό ιδιώμα του Σουφλίου. Στο Μ. Τζακώστα (Επιμ.), *Η διδασκαλία των νεοελληνικών γλωσσικών ποικιλιών και διαλέκτων στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση* (σσ. 96-113). Αθήνα : Gutenberg.

Κουνιαρέλλη, Ε. (2011). *Κοινωνιογλωσσολογική προσέγγιση του Ιδιώματος της Λέσβου. Γλωσσικές στάσεις στις περιοχές Αγιάσου και Πλωμαρίου*. Διπλωματική Εργασία.

Κουρβανιού, Β. (1981). Οι πρώτοι κάτοικοι της Λέσβου. *Αγιάσος*.

Κωστούλα-Μακράκη, Ν. (2001). *Γλώσσα και κοινωνία. Βασικές έννοιες*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Κωστούλη, Τ. (2015). Απο τη γλωσσική -κειμενική ομοιογένεια στη διερεύνηση της υβριδικότητας των τοπικών κοινοτήτων. Στο Μ. Τζακώστα (Επιμ.), *Η διδασκαλία των νεοελληνικών γλωσσικών ποικιλιών και διαλέκτων στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση* (σσ. 141 ,163). Αθήνα : Gutenberg.

Μακρογιάννη, Τ., Μιχάλης, Α., Καζούλη, Β. (2009). Διάλεκτοι και Εκπαίδευση. Πρακτικά 5ου Πανελληνίου Συνεδρίου Εκπαιδευτικών για τις ΤΠΕ (διασκευή). ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΜΠΑΜΠΙΝΙΩΤΗ (2002). (Ε έκδοση) Συνοπτική ιστορία τής ελληνικής γλώσσας. σσ 82,98 Αθήνα: Κέντρο Λεξικολογίας

Ματθαιουδάκη, Μ. (2015). Πρόγραμμα ΔΙΑΦΩΗΕΝ. Στο Μ. Τζακώστα (Επιμ.), *Η διδασκαλία των νεοελληνικών γλωσσικών ποικιλιών και διαλέκτων στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση* (σ. 134). Αθήνα: Gutenberg.

Μαντζαβίνου, Π. Λ., Παπαγιάννης Φ., Δ., Παυλή -Κορρέ, Μ., & Χαλκία, Δ. (2011). *Στερεότυπα και προκατάληψεις. Δημιουργία και Αντιμετώπιση*. Αθήνα: Ι.ΝΕ.ΔΙ.ΒΙ.Μ.

Μπεληγιάννης, Τ., & Ιωάννου Γ. (2013). Παραμύθια κάτω από την ελιά. Α.Μ.Κ.Ε. *Θέατρο η ζωή μου*.

Μυτούλα, Κ. (χ.χ). Εισαγωγή. Πύλη για την ελληνική γλώσσα και γλωσσική εκπαίδευσή.

Ντίνας, Κ. (2013). Η γλωσσική ποικιλότητα στο πλαίσιο της παιδαγωγικής του Κριτικού Γραμματισμού. Στο: Τσιτσανούδη-Μαλλίδη, Ν. (επιμ.) *Γλώσσα και Σύγχρονη (Πρωτο)σχολική Εκπαίδευση. Επίκαιρες προκλήσεις και προοπτικές*. Αθήνα: Gutenberg.

Ντίνας, Κ. (2015). Η αξιοποίηση της διαλεκτικής ποικιλίας στο πλαίσιο της παιδαγωγικής του κριτικού γραμματισμού. Η εμπειρία μιας διδακτικής απόπειρας. Στο Τζακώστα Μ. (επιμ.) *Η Διδασκαλία των Νεοελληνικών Γλωσσικών Ποικιλιών και 81 Διαλέκτων στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια κπαίδευση. Θεωρητικές προσεγγίσεις και εκπαιδευτικές εφαρμογές*. Αθήνα: Gutenberg.

Παντελίδη, Ν. (χ.χ). Νεοελληνικοί Διάλεκτοι. *Οργανισμός για την διάδοση της Ελληνικής γλώσσας*.

Παπαναστασίου, Γ. (2015). Η σημερινή κατάσταση των νεοελληνικών διαλέκτων. Στο Μ. Τζακώστα (επιμ.), *Η διδασκαλία των νεοελληνικών γλωσσικών ποικιλιών και διαλέκτων στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση*. Αθήνα: Gutenberg, 3-48.

Παπάνης, Δ., & Παπάνης, Ι. (2004). Λεξικό του αγιασώτικου γλωσσικού ιδιώματος .

(3 εκδ) Μυτιλήνη. Λεσβιακή λοαγραφία .

Παπάνης, Δ., & Παπάνης, Ι. (2002). *Λεξικό της Αγιασωτικής Διαλέκτου* (2 εκδ.). Μυτιλήνη: Δ.Δούκα και Σία ΟΒΕΕ

Πάπυρος Larousse Britannica;. (2006). Αθήνα: Πάπυρος.

Πλουμίδα, Ε. (2016). Νεοελληνικές διάλεκτοι στην εκπαίδευση: διερευνώντας τις στάσεις γονέων μαθητών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Ηλεκτρονικά Πρακτικά του 8ου Πανελληνίου Συνεδρίου του Ινστιτούτου Εφαρμοσμένης Παιδαγωγικής και Εκπαίδευσης.

Τζακώστα, Μ., & Βετινάκι, Ε. (2018). «Κουλαντρίζοντας τις διαλέκτους στο σχολείο»: Η κρητική διάλεκτος ως εργαλείο γλωσσικής διδασκαλίας στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. *Ελληνικό βλεμμα*, (4).

Τζακώστα ,Μ. (2014). Οι γλωσσικές ποικιλίες στην ελληνική πρωτοβάθμια εκπαίδευση: σκέψεις και προβληματική για το σχεδιασμό ενός προγράμματος διδασκαλίας. *Studies of Greek Linguistics* 34. Θεσσαλονίκη : Institute of Modern Greek Studies & Aristotle University of Thessaloniki.σσ 406-414.

Τζακώστα, Μ. & Ε. Μπετεινάκη. (2019). Η κρητική διάλεκτος ως εργαλείο γλωσσικής διδασκαλίας και πολιτισμικής αφύπνισης. Στο Σαματάς, Μ. & συν. (επιμ.). Η Κρήτη στον 21ο αι. Προβλήματα, προκλήσεις, προοπτικές. Αθήνα: Πεδίο. σσ72-9

Τζακώστα, Μ., & Μπετεινάκη, Ε. (2019). Στάσεις φοιτητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σχετικά με τη χρήση και τη διδασκαλία των νεοελληνικών διαλέκτων στο σχολείο. *Modern Greek Dialects and Linguistics Theory*, 8(1), 339-355.

Τριανταφυλλίδης, Μ. (1938). Νεοελληνική γραμματική: Ιστορική εισαγωγή. (3ος τομ.) Του Απάντα. Θεσσαλονίκη: Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών, σελ. 62-68, Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών.

Τσάκωνα, Β. (2012). *Γλωσσικές στάσεις / στάσεις απέναντι στη γλώσσα*. Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.

Ξενόγλωσση βιβλιογραφία

Trudgill, P. (1983). *Sociolinguistics. An introduction to language and society*.

Peter Trudgill(2003).Νεοελληνική διάλεκτοι .Μεταφράση Μ. Αραποπούλου.
Πύλη για την ελληνική γλώσσα και τη γλωσσική εκπαίδευση

Siegel, J. (1999). Creoles and minority dialects in education: An overview. *Journal of Multilingual and Multicultural Development* 20 (6), 508-531.

Πηγές

Εικόνα 1. Γιώργος Παπαναστασίου (επιμ) Η Σημερινή κατάσταση των Νεοελληνικών διαλέκτων. 2015. σελ 26

Εικόνα 2 Πλωμάρι Λέσβου: <http://www.gtp.gr/PlomariTown>

Εικόνα 3. Αγιάσος Λέσβου προσωπική φωτογραφία

Πηγές πινάκων

Πηγές πίνακα 1 Δ. Παπάνης και Γ. Παπάνης. Λεξικό της Αγιασώτικης Διαλέκτου 2002

Παράρτημα

Η Αγιασιώτικη Διάλεκτος και Δημοτικό Σχολείο: Στάσεις γονέων και εκπαιδευτικών

Στα πλαίσια του Δι-ιδρυματικού Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών του ΠΑΔΑ διεξάγεται η ερευνά που αφορά το Αγιασώτικο ιδίωμα και το Δημοτικό σχολείο στην ευρύτερη περιοχή της Αγιάσου. Θα ήθελα να αφιερώσετε λίγο χρόνο συμπληρώνοντας αυτό το ερωτηματολόγιο. Επίσης σας παρακαλώ θερμά να μην αφήνετε κενές και αναπάντητες ερωτήσεις. Η γνώμη σας είναι σημαντική. Τα στοιχεία σας θα χρησιμοποιηθούν μόνο για τη διεξαγωγή της παρούσας έρευνας.

Με εκτίμηση Ραφαηλία Πράτσου

Email rafailiapratsou@yahoo.com

A. ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ/ΑΤΟΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

A. 1 Φύλο *

Γυναίκα
Άνδρας

A. 2 Ηλικία *

21-30
31-40
41-50
51-60
61-άνω

A. 3 Εκπαίδευση: *

Δημοτικό
Γυμνάσιο
Λύκειο
ΑΕΙ/ΤΕΙ
Άλλο

A. 4 Με ποια ιδιότητα συμμετέχετε στην παρούσα έρευνα: *

1. Γονέας παιδιού που έχει φοιτήσει στο Δημοτικό σχολείο Αγιάσου
2. Εκπαιδευτικός του Δημοτικού σχολείου Αγιάσου

A. 5 Είστε φυσικός ομιλητής του Αγιασώτικου ιδιώματος: *

1. Ναι μιλάω το αγιασώτικο ιδίωμα
2. Όχι δεν μιλάω το αγιασώτικο ιδίωμα

A. 6 Πως νιώθετε μιλώντας το αγιασώτικο ιδίωμα:

1. Υπερηφάνεια

2. Ντροπή
3. Αμηχανία
4. Νιώθω διαφορετικός
5. Δεν απαντώ

B. Στάσεις απέναντι στο αγιασώτικο ιδίωμα και τις γλωσσικές ποικιλίες

B. 1 Θεωρείτε ότι το αγιασώτικο ιδίωμα και γενικά οι γλωσσικές ποικιλίες είναι ισάξιες και όχι υποδεέστερες με την επίσημη /εθνική /πρωτότυπη γλώσσα: *

1. Συμφωνώ απόλυτα
2. Συμφωνώ
3. Διαφωνώ απόλυτα
4. Διαφωνώ
5. Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ

B. 2 Αν ο/η ίδιος/α αποτελείται φυσικό ομιλητή του αγιασώτικου ιδιώματος το χρησιμοποιείται:

	1. Πά- ντα	2. Συ- χνά	3. Μερικές φορές	4.Ελάχι- στα	5. Σπά- νια	6. Δεν απα- ντώ
Στο σπίτι						
Στην κοινωνική ζωή						
Στο χώρο εργα- σίας						

B. 3 Ενθαρρύνετε τους μαθητές στην εκμάθηση του αγιασώτικου ιδιώματος στο σπίτι ή στο σχολείο: *

1. Ναι
2. Όχι

B. 4 Συμφωνείτε ότι οι διάλεκτοι έχουν θέση στο σχολικό πλαίσιο: *

1. Συμφωνώ απόλυτα
2. Συμφωνώ
3. Διαφωνώ
4. Διαφωνώ απόλυτα
5. Δεν απαντώ

B. 5 Θεωρείτε ότι οι διάλεκτοι πρέπει να διασωθούν: *

1. Συμφωνώ απόλυτα
2. Συμφωνώ
3. Διαφωνώ
4. Διαφωνώ απόλυτα
5. Δεν απαντώ

Γ. Διάλεκτος και Δημοτικό σχολείο.

Γ. 1 Συμφωνείτε ότι οι διάλεκτοι μπορούν να εμπλουτίσουν τη γλωσσική ανάπτυξη των παιδιών. *

1. Συμφωνώ απόλυτα
2. Συμφωνώ
3. Διαφωνώ
4. Διαφωνώ απολυτά
5. Δεν απαντώ

Γ. 2 Σύμφωνα με το Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγράμματος Σπουδών της Ελληνικής Γλώσσας για το Δημοτικό Σχολείο θα πρέπει κατά τη διδασκαλία του μαθήματος να « αξιοποιείται ο ετερογενής χαρακτήρας της ελληνικής γλώσσας με τις γεωγραφικές παραλλαγές του « και « ο μαθητής, βαθμιαία, να εξοικειώνεται με τον ιδιωματικό λόγο ». Παρ' όλα αυτά η διδασκαλία των διαλέκτων απουσιάζει, από το ελληνικό Δημοτικό Σχολείο. Εσείς πιστεύετε πως πρέπει να πάψει να ισχύει αυτή η αναντιστοιχία μεταξύ Προγράμματος Σπουδών και εκπαιδευτικής πράξης;

1. Συμφωνώ απόλυτα
2. Συμφωνώ
3. Διαφωνώ
4. Διαφωνώ απολυτά
5. Δεν απαντώ

Γ. 3 Συμφωνείτε ότι διάλεκτοι πρέπει να αξιοποιούνται μέσα στο σχολικό πλαίσιο: *

1. Συμφωνώ απόλυτα
2. Συμφωνώ
3. Διαφωνώ
4. Διαφωνώ απολυτά
5. Δεν απαντώ

Γ. 4 Είστε υπέρ της χρήσης της διαλέκτου από τα παιδιά και τους εκπαιδευτικούς στη σχολική τάξη: *

1. Συμφωνώ απόλυτα
2. Συμφωνώ
3. Διαφωνώ
4. Διαφωνώ απολυτά
5. Δεν απαντώ

Γ. 5 Πόσο συχνά οι μαθητές χρησιμοποιούν το ιδίωμα της Αγιάσου στο:

	1. Πάντα	2. Συχνά	3. Μερικές φορές	4. Σπάνια	5. Δεν ξέρω /δεν απαντώ
Στο σπίτι					
Στο σχολείο					
Στο γραπτό λόγο					
Στην κοινωνική ζωή					

Γ. 6 Θεωρείτε ότι η διάλεκτος δημιουργεί δυσκολίες στα παιδιά:

	1. Πάντα	2. Συχνά	3. Μερικές φορές	4. Σπάνια	5. Δεν ξέρω /δεν απαντώ
Σε προφορικό επίπεδο					
Σε γραπτό επίπεδο					
Σε συντακτικό επίπεδο					
Στην επικοινωνία με άτομα που δεν γνωρίζουν την διάλεκτο					

Γ. 7 Η χρήση του ιδιώματος της Αγιάσου συμβάλει:

	1. Πάρα πολύ	2. Πολύ	3. Μερικές φορές	4. Ελάχιστα	5. Καθολού
Στην εκμάθηση ξένων γλωσσών λόγω της ύπαρξης πολλών ξένων λέξεων μέσα στην διάλεκτο.					
Στην καλύτερη κατανόηση της ετυμολογίας των λέξεων					
Στην ενίσχυση της εθνικής συνείδησης					

*Στην μεταγλωσσική ενημερότητα των μαθητών.					
---	--	--	--	--	--

*Η συνειδητή διάκριση και ανάλυση της ομιλίας στα επιμέρους στοιχεία της δηλαδή των λέξεων που αποτελούν την πρόταση, των συλλαβών που αποτελούν τη λέξη και των φωνημάτων (των ελαχίστων μονάδων που έχουν διαφοροποιητική αξία στο λόγο) που αποτελούν τη συλλαβή έχει ονομασθεί φωνολογική ενημερότητα.